

Omavalitsuste tegevus erivajadustega inimeste toetamisel

*Kuidas on tagatud täiskasvanud erivajadustega
inimestele sotsiaaltoetuste abi saamine?*

Auditi „Riigi ja omavalitsuste tegevus erivajadustega inimeste
toetamisel“ tulemusel valmis kaks aruannet, üks riigi ja teine
omavalitsuste tegevuse kohta

Omavalitsuste tegevus erivajadustega inimeste toetamisel

Kuidas on tagatud täiskasvanud erivajadustega inimestele sotsiaalhoolekandeline abi saamine?

Kokkuvõte auditeerimise tulemustest

Erivajadusega täiskasvanu – 18-aastane või vanem erivajadus(t)ega inimene. Erivajadusena käsitletakse puuet, mis on inimese anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, mis koostoimes erinevate suhtumuslike ja keskkondlike takistustega tõkestab ühiskonnaelus osalemist teistega võrdsetel alustel.

Aruandes on käsitletud kõiki erivajadusi sõltumata sellest, kas Sotsiaalkindlustus-amet on need tuvastanud või mitte.

Kohalikes omavalitsustes järgitakse **erivajadusega täiskasvanute** toetamisel valdavalt sotsiaalhoolekandeline abi andmise põhimõtteid, kuid samas tuleb siiani ette olukordi, kus omavalitsused jätavad inimesele vajalikus mahu abi andmata. Samuti esineb seniajani üle Eesti seadusega vastuolus olevaid omavalitsuste määrusi, mis piiravad teenuste saamist.

Inimese jaoks sõltub abi saamine tema elukohajärgse omavalitsuse sotsiaalteenuste tagamise võimekusest ja prioriteetidest. Lisaks sõltub abi saamine sellest, kui teadlik on omavalitsus seadustest tulenevatest kohustustest ja kas omavalitsus neid ka täidab.

Auditi peamised tähelepanekud

- Riigikontrolli ülevaatest selgus, et valdav osa kohalikke omavalitsusi (KOV) järgib tervikliku abivajaduse väljaselgitamise põhimõtet ehk hindab inimese abivajadust laiemalt ja püüab leida talle vajaliku abi. Samas on probleeme KOVide abivajaduse hindamise otsuste ehk haldusaktide vormistamisega. Riigikontrolli poolt KOVide seas läbi viidud küsitlusest ilmnes, et vähemalt 40% KOVides esineb risk, et inimesele ei selgitata, mis kaalutlustel ta abist ilma jäeti.
- Enamik KOVe lähtub sotsiaalhoolekandeline abi määramisel pigem seaduses nõutust ehk inimese vajadusest. Vähem lähtuvad KOVid neist kriteeriumitest, mille järgi abivajadust hinnata ei tohi (nt omavalitsuse võimalused, sobiva teenuseosutaja olemasolu).
- Samas tunnistasid enam kui pooled KOVidest, et neil on tulnud ette olukordi, kus inimesele, kel omavalitsus on tuvastanud teenuste vajaduse mahu, mis läheb üle KOVi võimaluste, on KOV jätnud inimesele sotsiaalhoolekandeline abi vajalikus mahu osutamata. Lisaks märkis enam kui kolmandik KOVe, et juhul, kui inimesel on teenust vaja tavapärase tööaja väliselt või väljaspool omavalitsuse piire, jätavad nad teenuse osutamata. Mõlemad praktikad on vastuolus sotsiaalhoolekande seadusega.
- Riigikontroll tuvastas, et mitmete kontrollitud omavalitsuste määrused on siiani vastuolus sotsiaalhoolekande seadusega, sest seavad sotsiaalteenuse saamise tingimuseks Sotsiaalkindlustus-ameti tuvastatud puude. Üks põhjus, miks KOVides esineb seniajani seadusega vastuolus olevaid määrusi, võib olla see, et

mitmed Sotsiaalkindlustusameti poolt kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöö ametnikele koostatud soovituslikud juhendid sisaldavad eksitavat infot. Neist juhenditest võib välja lugeda, et need teenused on mõeldud eeskätt vaid ameti tuvastatud puudega inimestele.

- **Samuti ei arvesta Riigikontrolli hinnangul paljude omavalitsuste määrused sotsiaalteenuse tasu määramisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga, ehkki seadus seda nõuab.** Seejuures pole Sotsiaalkindlustusamet andnud KOVidele piisavaid juhiseid, kuidas arvestada sotsiaalteenuse eest tasu küsimisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga. Enamik KOVe tundis aga vajadust soovitusliku abimaterjali järele, et tekiks ühtsed põhimõtted sotsiaalteenuste eest tasu küsimisel.
- **KOVid, kes ei suuda ise tagada, et küsitav tasu ei saaks teenuse saamise takistuseks, jätavad selle ülesande inimese õlule.** See tähendab, et need KOVid panevad sel juhul erivajadusega inimese olukorda, kus ta peab talle määratud majanduslikult ülejõukäiva tasu tõttu pöörduma uuesti KOVi poole ning tunnistama ja tõestama, et ta ei ole võimeline seda tasu maksma.
- **Sotsiaalkindlustusamet on võimaldanud aastate jooksul KOVidele erinevaid hindamisvahendeid, kuid üle poolte KOVidest neid ei kasuta.** Abivajaduse hindamise praktika ühtlustamist ja kvaliteedi tõstmist takistab see, et Sotsiaalkindlustusameti soovituslikku hindamisvahendit pole siiani viidud kaasaegsele ja mugavale platvormile.

Peamised soovitused

Riigikontrolli soovitus Haapsalu ja Paide linnavalitsusele ning Märjamaa, Rae, Rõuge, Saarde ja Haljala vallavalitsusele:

- viia omavalitsuse määrused kooskõlla sotsiaalhoolekande seadusega, nii et ühegi kohaliku omavalitsuse korraldatava sotsiaalteenuse saamise tingimuseks poleks seatud Sotsiaalkindlustusameti tuvastatud puuet.

Riigikontrolli soovitus Haapsalu, Loksas, Rakvere, Pärnu ja Sillamäe linnavalitsusele ning Lüganduse, Märjamaa, Rõuge, Saaremaa, Saarde, Haljala, Jõgeva ja Peipsiääre vallavalitsusele:

- viia omavalitsuse määrused kooskõlla sotsiaalhoolekande seadusega, nii et sotsiaalteenuse tasu määramisel arvestataks inimese ja tema pere majandusliku olukorraga.

Enamik kontrollitud KOVidest nõustus Riigikontrolli tähelepanekutega. Vaid Pärnu linnavalitsus ja Haljala vallavalitsus leidsid, et nende õigusaktid ja praktika erivajadustega inimeste toetamisel on sotsiaalhoolekande seadusega kooskõlas. Mõlemad mainitud omavalitsused märkisid siiski, et nende sotsiaalhoolekandelise abi andmise määrused vajavad teatud täpsustamist.

Riigikontrolli tähelepanek Sotsiaalministeeriumile:

- määrata täpsemalt Sotsiaalkindlustusameti kohalike omavalitsuste suunalise tegevuse ülesanded, et amet saaks toetada omavalitsusi oma

määrusi seadusega kooskõlla viima nii teenuse saamise tingimuste kui ka tasu määramise asjus.

Sotsiaalministeerium märkis, et omavalitsuste toetamiseks on Sotsiaalkindlustusametis alates 2019. aastast KOVi nõustamistalitus, kes saab anda juhiseid omavalitsuse sotsiaaltöö ametnikele õigusaktidest, kohtulahenditest ja õiguskantsleri soovitudest lähtuva sotsiaalhoolekandelse abi andmise korra koostamiseks.

Sotsiaalministeerium nõustus, et Sotsiaalkindlustusameti ülesandeid tuleb täpsustada. 2024. aastal vaadatakse üle ameti osutatavad teenused, sh määratakse täpsemalt Sotsiaalkindlustusameti ülesanded omavalitsuste suunal.

Lisaks on tasu määramisel siiani olnud omavalitsustel võimalik juhendada riigikantselei poolt 2017. aastal tellitud analüüsist ja juhendist (vt veebilehe lõpus „Analüüsi läbiviimine ning juhendmaterjali koostamine kohalikele omavalitsustele seoses ülalpidamiskohustuse tõlgendamisega pereliikme hooldamise seisukohalt“). Kuivõrd nüüdseks on muutunud ööpäevaringse üldhooldusteenuse rahastamine ja perekonnaseadus ülalpidamise andmisel, plaanib ministeerium juhendmaterjalides teha muudatusi 2025. aastal.

Riigikontrolli kommentaar: Omavalitsustel ei ole asjakohast juhendmaterjali just sotsiaalteenuste tasu suuruse arvestamise kohta. Mainitud juhendmaterjal puudutab sotsiaalteenuste tasu arvestamist vähesel määral.

Sotsiaalkindlustusamet märkis oma vastuses, et praegu ei aseta ükski seadus neile kohustust nõustada kohalikku omavalitsust ega omavalitsusele kohustust sellest nõustamisest lähtuda või saadud soovitusi rakendada. Sotsiaalkindlustusamet ei nõustunud seetõttu auditis esitatud läbiva eeldusega, et amet ei nõusta KOVe piisavalt ja/või ei panusta piisavalt juba koostatud juhendite ülevaatamisse ja täpsustamisse.

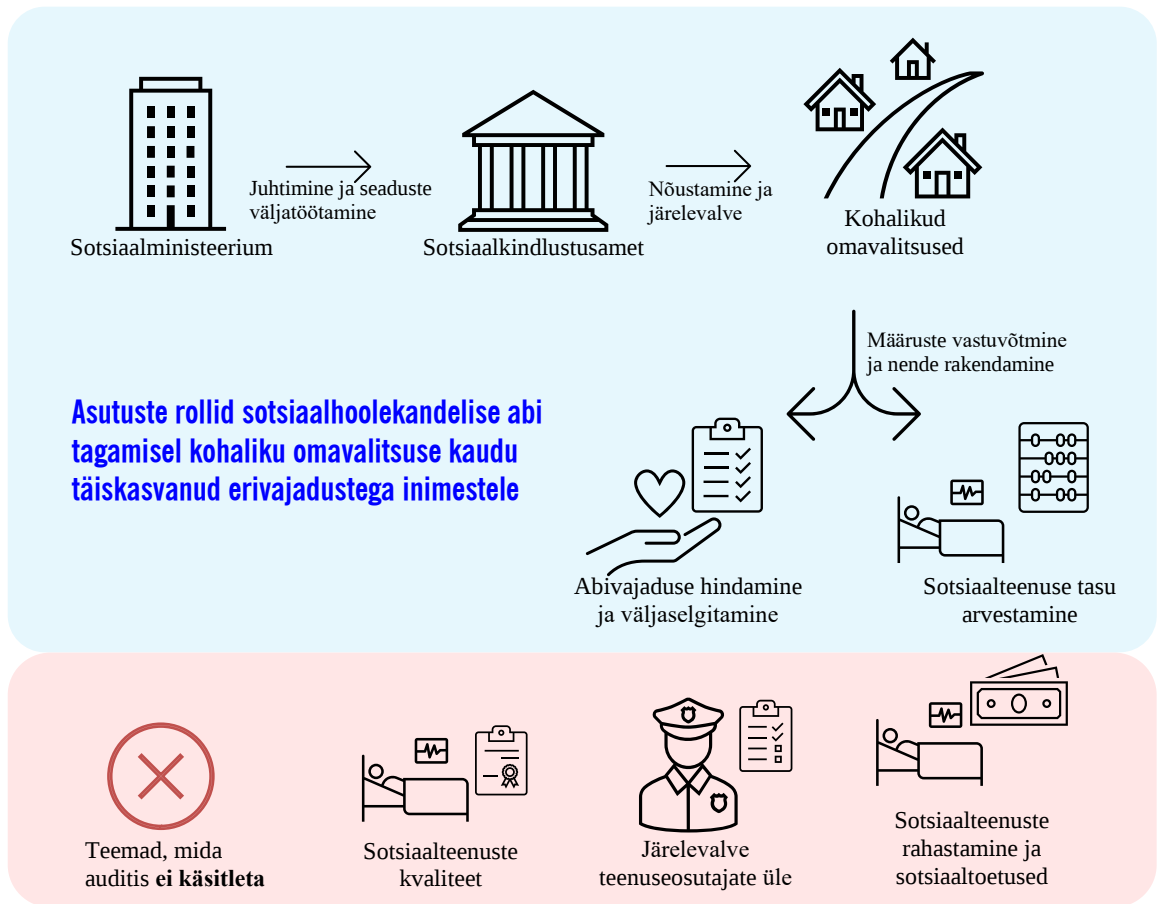
Sotsiaalkindlustusamet on teinud ja teeb ka edaspidi Sotsiaalministeeriumile ettepanekuid täiendada-täpsustada õigusakte, et tagada riigi pakutavate teenuste sisu ja osutamise ühetaolisus. Samas on vaja lahendada küsimus, kas riik saab üldse sellise kohustuse (s.t riigi soovituslike juhendite täitmise kontrollimise ja tagamise) kohaliku omavalitsuse suhtes võtta, sest KOVil on õigus ilma erivolituset otsustada ja korraldada kõiki kohaliku elu küsimusi.

Amet selgitas, et seni on omavalitsuste nõustamisteenus toiminud Euroopa Sotsiaalfondi toel ehk riigieelarve raha selleks sisuliselt ette nähtud ei ole. Siiski lubas Sotsiaalkindlustusamet uuendada 2024. aasta detsembri lõpuks kõiki KOVidele mõeldud juhendeid, et tagada KOVides õigusaktidest tulenevate nõuete ja kohustuste ühetaoline rakendamine.

Sisukord

Seadusega vastuolus olevaid omaavalitsuste määrusi esineb siiani üle Eesti	6
Kontrollitud omaavalitsustest seab teenuse saamise tingimuseks Sotsiaalkindlustusameti tuvastatud puude umbes igas kolmas	6
Ligi kahe kolmandiku kontrollitud omaavalitsuste määrustest ei arvesta sotsiaalteenuse tasu määramisel inimese majandusliku olukorraga	8
Valdavas osas kohalikes omaavalitsustes järgitakse tervikliku abivajaduse väljaselgitamise põhimõtet	14
Paljud omaavalitsused ei tutvusta inimestele nende õigust abi andmata jätmise otsus vaidlustada	15
Üle poolte omaavalitsustest ei kasuta Sotsiaalkindlustusameti soovituslikku hindamisvahendit	16
Enamik omaavalitsusi lähtub abi määramisel pigem inimese vajadusest ja vähem neist kriteeriumitest, mille järgi abivajadust hinnata ei tohi	17
On risk, et enam kui pooltes omaavalitsustes on inimesed jäänud vajalikus mahus sotsiaalhoolekandelisest abist ilma	19
Sotsiaalkindlustusameti poolt kohaliku omaavalitsuse sotsiaaltöö ametnikele koostatud juhendid sisaldavad eksitavat infot	20
Kohalikud omaavalitsused vajavad tuge inimesele jõukohase teenustasu väljaarvutamisel	22
Mõnedel juhtudel loobuvad omaavalitsused sotsiaalteenuse eest tasu küsimisest otstarbekuse tõttu, kuid see praktika on erinev	23
Omaavalitsused on hädas teenustasu suuruse määramisega, et täita seadusest tulenevat kohustust	24
Omaavalitsused vajavad sotsiaalteenuse tasu suuruse määramise praktika ühtlustamiseks abistavaid juhiseid ja tööriistu	25
Riigikontrolli soovitused ja auditeeritute vastused	27
Auditi iseloomustus	33
Auditi eesmärk	33
Hinnangu andmise kriteeriumid	33
Riigikontrolli varasemaid auditeid sotsiaalhoolekande valdkonnas	36
Lisa A. Kohalike omaavalitsuste teenused, mille saamise tingimuseks on määrusega seatud Sotsiaalkindlustusameti tuvastatud puue või mille kohta on kodulehel eksitav info	37
Lisa B. Kohalike omaavalitsuste teenused, mille eest tasu määramisel ei arvestata määruse järgi inimese ja tema pere majandusliku olukorraga või mille kohta on kodulehel eksitav info	40

Auditi ulatus

Erivajadusega täiskasvanu –

18-aastane või vanem erivajadus(t)ega inimene. Erivajadusena käsitletakse puuet, mis on inimese anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, mis koostöös erinevate suhtumuslike ja keskkondlike takistustega tõkestab ühiskonnaelus osalemist teistega võrdsel alustel. Aruandes on käsitletud kõiki erivajadusi sõltumata sellest, kas Sotsiaalkindlustusamet on selle tuvastanud või mitte.

1. Auditi „Riigi ja omavalitsuste tegevus erivajadustega inimeste toetamisel“ tulemusel valmis kaks aruannet, üks riigi ja teine omavalitsuste tegevuse kohta. Omavalitsuste tegevuse aruandes on Riigikontroll keskendunud sellele, kuidas on sotsiaalhoolekandeline abi tagatud **erivajadustega täiskasvanutele** kohalike omavalitsuste (KOV) kaudu.
2. Aruandes on käsitletud KOVide kaht tegevust täiskasvanud erivajadusega inimestele sotsiaalhoolekandeline abi tagamisel: abivajaduse hindamine ja väljaselgitamine ning sotsiaalteenuse tasu arvestamine. Mõlema tegevuse puhul on võetud vaatluse alla nii KOVide määrused kui ka praktikad. Esimeses peatükis on Riigikontroll hinnanud KOVide määruste vastavust sotsiaalhoolekande seadusele. Teises ja kolmandas peatükis on Riigikontroll kirjeldanud omavalitsuste seas läbiviidud küsitluse põhjal KOVide praktikat.
3. Ehkki aruanne on keskendunud KOVide tegevusele sotsiaalhoolekandeline abi tagamisel, on asjakohastes punktides kajastatud ka Sotsiaalministeeriumi ja Sotsiaalkindlustusameti (SKA) tegevusi ning seisukohti.

Seadusega vastuolus olevaid omavalitsuste määrusi esineb siiani üle Eesti

Teenuse saamise tingimused

4. Kohalikud omavalitsused peavad lähtuma sotsiaalhoolekandeline abi osutamisel esmajärjekorras inimese vajadusest.¹ Riigikohus tunnistas 2019. aasta otsuses põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks Narva Linnavolikogu määruse lauseosa, mis seadis täisealisele isikule hooldaja määramise tingimuseks Sotsiaalkindlustusameti tuvastatud puude.²

5. Riigikohus selgitas oma otsust sellega, et sotsiaalhoolekande seadus ei seo teenuse osutamise eelduseks olevat abivajadust sellega, kas Sotsiaalkindlustusamet on tuvastanud inimesel puude.³ Kohtuotsuse järgi tohib puude raskusastet abivajaduse kindlaksmääramisel kasutada ning seada hüvitise saamise tingimuseks siis, kui seadus selge sõnaga sellise võimaluse ette näeb. Vastasel juhul välistab kohtu hinnangul omavalitsus teenuse osutamise abivajajatele, kellele seadus kohustab teenust osutama.

Kontrollitud omavalitsustest seab teenuse saamise tingimuseks Sotsiaalkindlustusameti tuvastatud puude umbes igas kolmas

Valimi kirjeldus

6. KOVide sotsiaalhoolekandeline abi andmise määruste analüüsimiseks moodustas Riigikontroll 20 omavalitsusest järgmise valimi (valimi moodustamise kohta loe lähemalt auditi iseloomustusest):

- Põhja-Eesti: Loksas linn, Keila linn, Rae vald, Lääne-Harju vald;
- Lääne-Eesti: Saaremaa vald, Saarde vald, Haapsalu linn, Pärnu linn;
- Kesk-Eesti: Rakvere linn, Paide linn, Märjamaa vald, Haljala vald;
- Kirde-Eesti: Kohtla-Järve linn, Sillamäe linn, Lüganuse vald, Alutaguse vald;
- Lõuna-Eesti: Võru linn, Rõuge vald, Jõgeva vald, Peipsiääre vald.

7. Riigikontroll võttis sotsiaalhoolekande seaduse järgi KOVi 13 korraldatavast teenusest vaatluse alla 6 teenust, mida erivajadustega inimestel eelduslikult enim tarvis läheb. Need teenused on koduteenus, väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus, tugiisikuteenus, täisealise isiku hooldus, isikliku abistaja teenus ning sotsiaaltransporditeenus.

Määruste tõlgendamine

8. Ühegi sotsiaalhoolekande seaduse järgi KOVi korraldatava teenuse kohta pole seaduses öeldud, et selle saamise tingimuseks on SKA tuvastatud puue. Seega eeldas Riigikontroll, et omavalitsuste sotsiaalhoolekandeline abi andmise määrused ei sea teenuse saamise tingimuseks SKA tuvastatud puuet.

9. Määruste tõlgendamisel oli oluline, et **teenuse sihtrühma** (ka teenuse saaja, õiguse teenust saada, hooldatava mõiste) kirjelduses ei oleks selget viidet SKA tuvastatud puudele. Viideteks SKA tuvastatud puudele pidas

¹ [Sotsiaalhoolekande seadus](#), § 3 lg 1 p 1.

² Riigikohtu 2019. a otsus asjas [5-18-7](#), resolutsiooni p 4.1.

³ Riigikohtu 2019. a otsus asjas [5-18-7](#), p 197.

Riigikontroll viiteid puude raskusastmele, liigile, perioodile või üldisemat viidet SKA tuvastatud või määratud puudele.

10. Ent üksnes viidet puudele puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse § 2 lõike 1 tähenduses Riigikontroll SKA tuvastatud puudeks ei pidanud, sest täpselt samas sõnastuses on kirjeldatud osa omavalitsuse korraldatavate teenuste sihtrühmasid sotsiaalhoolekande seaduses. Samuti ei sisalda viidatud paragrahvis olev puude mõiste tingimust, et selle peab olema tuvastanud SKA.

11. Samuti võttis Riigikontroll vaatluse alla teenuste määrustes **nõutud dokumendid**, mida inimene peab teenuse saamiseks esitama. Siinjuures oli oluline, et nõutud dokumentide seas poleks SKA puude tuvastamise otsust. Selle põhjus seisneb asjaolus, et isegi juhul, kui teenuse sihtrühma kirjelduses pole mainitud sõnaselget viidet SKA tuvastatud puudele, ent teenuse saamiseks on määruse järgi tarvis esitada SKA puude tuvastamise otsus, kitsendab see määruse järgi siiski teenuse saamise sihtrühma.

12. Riigikontroll võttis selles analüüsis vaatluse alla üksnes määrused ehk ei kontrollinud KOVide praktikat, kuidas nad määrusi teenuse sihtrühma ja nõutud dokumentide osas igapäevaselt sisustavad. Ehkki praktika võib määrustest erineda, on oluline, et teenuse saamist reguleeriv määrus oleks kooskõlas seadusega, sest vastasel juhul ei pruugi teenust vajav inimene või tema lähedane KOVi poole abisaamiseks pöördudagi, sest näeb, et neil pole alust teenust saada.

13. Paralleelselt võttis Riigikontroll vaatluse alla (kriteeriumeid seadmata ja hinnanguid andmata) **KOVide kodulehtedel** olevad teenuste sihtrühmade kirjeldused ning teenuse saamiseks nõutud dokumendid ja muud tingimused. Ehkki teenuse saamist reguleerib määrus, on inimeste jaoks oluline, et kodulehel olev info oleks kooskõlas määrusega ega sisaldaks eksitavaid väiteid.

14. Juhul, kui kodulehel olev info on eksitav (pole kooskõlas määrusega), ei pruugi teenust vajav inimene või tema lähedane määruse lugemiseni jõudagi ning jätab kodulehel oleva eksitava info tõttu KOVi poole abi saamiseks pöördumata.

15. Kodulehe info saab eksitav olla kahte moodi:

- määrus on seadusega vastuolus, ent kodulehel sellist infot pole ning
- määrus pole seadusega vastuolus, ent koduleht sisaldab seadusega vastuolus olevat infot.

Mõlemal juhul on kodulehe info inimestele eksitav ja see võib põhjustada probleeme abi taotlemisel.

Tulemused

16. Kontrollitud 20 kohalikust omavalitsusest esines seadusega vastusolus olevaid määrusi, mis seavad teenuse saamise tingimuseks SKA tuvastatud puude, kokku 7-s ehk umbes igas kolmandas KOVis. Kontrollitud 120 teenusest sisaldas seadusega vastuolus olevaid teenuste sihtrühma kirjeldusi ja/või dokumendinõudeid kokku 16 ehk veidi üle 13% (vt tabel 1). (Vastuolude täpsemat loetelu vaata lisast A.)

Tabel 1. Kokkuvõte omavalitsuste määruste vastavusest seadusele (SKA tuvastatud puue)

Näitaja	Arv
Kontrollitud KOVide arv	20
... neist esines seadusega vastuolus määrusi (teenuse saamise tingimuseks oli SKA tuvastatud puude)	7
Kontrollitud teenuste arv kokku	120 (6 teenust, 20 KOVi)
... neist seadusega vastuolus olevaid teenuste sihtrühma kirjeldusi ja/või dokumendinõudeid	16

17. Sotsiaalhoolekandeline abi andmise määrused ei sea teenuse saamise tingimuseks SKA tuvastatud puuet ehk on **kooskõlas** sotsiaalhoolekandele seadusega järgmistes KOVides: Loxsa linn, Keila linn, Lääne-Harju vald, Saaremaa vald, Pärnu linn, Rakvere linn, Kohtla-Järve linn, Sillamäe linn, Lügane vald, Alutaguse vald, Võru linn, Jõgeva vald ja Peipsiääre vald.

18. Sotsiaalhoolekandeline abi andmise määrused seavad teenuse saamise tingimuseks SKA tuvastatud puude ehk on **vastuolus** sotsiaalhoolekandele seadusega järgmistes KOVides: Haapsalu linn, Märjamaa vald, Rae vald, Rõuge vald, Saarde vald, Paide linn ja Haljala vald.

19. Lisaks täheldas Riigikontroll, et 5 KOVis kokku 10 teenuse puhul polnud KOVide kodulehtedel olev info teenuste sihtrühmade kirjelduste ning teenuse saamiseks nõutud dokumentide kohta kooskõlas KOVi enda määrusega.

20. Muu tähelepanekuna märkas Riigikontroll, et mõned KOVid, kus polnud teenuse saamiseks seadusega vastuolus olevat nõuet SKA tuvastatud puude kohta, olid siiski seadnud kitsenduse täisealise isiku hooldaja toetuse maksmisele seeläbi, et seda saab üksnes raske või sügava puudega inimese hooldamisel. Ka see piirab teenuse saamist ja pole kooskõlas sotsiaalhoolekandele seadusega. Need KOVid on Võru linn⁴, Jõgeva vald⁵, Lääne-Harju vald⁶, Saaremaa vald⁷ ja Lügane vald⁸.

Ligi kahe kolmandiku kontrollitud omavalitsuste määrustest ei arvesta sotsiaalteenuse tasu määramisel inimese majandusliku olukorraga

Tasu sotsiaalteenuse eest

21. KOVid peavad sotsiaalteenuste eest tasu küsimisel arvestama inimese ja tema perekonna majandusliku olukorraga ning võetava tasu suurus ei tohi olla teenuse saamise takistuseks.⁹

22. Riigikohus tunnistas 2019. aasta otsuses põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks Narva Linnavolikogu koduteenuste määruse sätte, mis määras kindlaks, et teenust saavalt inimeselt võetakse koduteenuse eest tasu juhul, kui tema sissetulek ületab 50% kehtivast töötasu alammäärast, ning tasuda tuleb sellisel juhul 15% teenuse maksumusest.¹⁰

⁴ [Sotsiaalhoolekandeline abi andmise kord](#) (Võru linnas), § 39 lg 1.

⁵ [Sotsiaalhoolekandeline abi andmise kord Jõgeva vallas](#), § 16 lg 1.

⁶ [Sotsiaalhoolekandeline abi andmise kord Lääne-Harju vallas](#), § 18 lg 1.

⁷ [Sotsiaalhoolekandeline abi andmise kord](#) (Saaremaa vallas), § 79 lg 1.

⁸ [Sotsiaalhoolekandele abi andmise kord](#) (Lügane vallas), § 77 lg 2.

⁹ [Sotsiaalhoolekandele seadus](#), § 16 lg 2 ja 3.

¹⁰ Riigikohtu 2019. a otsus asjas [5-18-7](#), resolutsiooni p 2.3.

23. Riigikohus selgitas oma otsust asjaoluga, et kui kohalik omavalitsus määrab tasu suuruse kindlaks protsendina teenuse maksumusest, pole välistatud, et teenuse hind võib saada takistuseks teenuse kasutamisel.¹¹ Kohtuotsuse järgi on tasu suuruse kindlaksmääramisel teada omavalitsuse kehtestatud teenuse maksumus, samuti on üldjoontes prognoositav inimesele vajaliku teenuse maht (mis selgitatakse välja abivajaduse hindamise käigus¹²).

24. Seega ei võimalda kohtu tõlgendusel tasu kehtestamine protsendina teenuse maksumusest võtta arvesse isiku ja tema perekonna majanduslikku olukorda, mis ei sõltu üksnes inimese sissetulekust, vaid ka varast ja kohustustest.

25. Narva Linnavolikogu määruste põhiseaduslikkuse kontrolli taotluse Riigikohtule esitas õiguskantsler, kelle selgitusel ei tohi omavalitsusüksus üldaktiga kehtestada tasu, mida inimesel tuleb teenuse eest tasuda.¹³ Õiguskantsleri selgituse kohaselt ei või inimest panna olukorda, kus ta peab valima enda ja oma pere esmavajaduste rahuldamise ning vajaliku sotsiaalteenuse saamise vahel, sest see oleks inimeste ebavõrdne kohtlemine nende majandusliku olukorra alusel.

Määruste tõlgendamine

26. Riigikontroll kontrollis sotsiaalteenuse eest võetava tasu sätteid kohalike omavalitsuste määrustes sama valimi alusel, nagu tegi seda teenuse saamise tingimuste puhul (vt täpsemalt p-d 6–7).

27. Määruste tõlgendamisel oli oluline, kas KOVi määruse teenuse rahastamise paragrahvis (ka teenuse finantseerimine, teenuse eest tasumine) on sõnaselgelt kirjas, et tasu suurus sõltub inimese võimalustest. Selleks pidas Riigikontroll ka viited eranditele ja soodustustele tingimusel, et teenuse tasu vähendamise või küsimata jätmise eelduseks on inimese ja tema perekonna majanduslik olukord ning vastava erandi või soodustuse konkreetsele inimesele **otsustab KOV tasu määramisel ise**.

28. Seega ei pidanud Riigikontroll sotsiaalhoolekande seadusega kooskõlas olevaks neid KOVide määruste paragrahve, mille järgi **peab inimene** pärast teenuse saamise otsust **esitama eraldi avalduse**, et saada toetust (või soodustust), kui talle määratud tasu on tema jaoks liiga koormav. Sellisel juhul ei arvesta KOV inimese võimalustega tasu määramise hetkel ehk KOV jätab oma kohustuse täitmata.

29. Samuti paneb KOV sel juhul erivajadusega inimese olukorda, kus ta peab pärast talle määratud tasu, mis on majanduslikult ülejõukäiv, uuesti pöörduma KOVi poole ja tunnistama avalduse esitamise, et ta ei ole võimeline seda tasu maksma. Selline asjaajamine muudab erivajadusega inimeste teekonna abisaamisel põhjendamatult pikemaks ja riivab nende väärikut.

30. Kui KOVi sotsiaalhoolekandelise abi andmise korra üldsätetes oli seadusega kooskõlas olev sõnastus kirjas, ent konkreetse teenuse paragrahvis või eraldi teenuse määruks oli tasu küsimise kohta muu ja

¹¹ Riigikohtu 2019. a otsus asjas [5-18-7](#), p 159.

¹² [Sotsiaalhoolekande seadus](#), § 15.

¹³ Riigikohtu 2019. a otsus asjas [5-18-7](#), p 17.

seadusega mitte kooskõlas olev info, ei pidanud Riigikontroll konkreetset paragrahvi seadusega kooskõlas olevaks.

31. Niisamuti ei pidanud Riigikontroll seadusega kooskõlas olevaks neid määrusi, milles oli viidatud üksnes üldistele hinnakirjadele ja polnud ühtegi viidet selle kohta, et tasu küsimisel arvestatakse inimese ja tema perekonna majandusliku olukorraga.

32. Sarnaselt teenuste sihtrühmade kirjelduste ja teenuse saamiseks nõutud dokumentiga võttis Riigikontroll ka tasu arvestamise määruste kontrollimisega paralleelselt vaatluse alla (kriteeriumeid seadmata ja hinnanguid andmata) **KOVide kodulehtedel** oleva info teenuse tasu kohta, et veenduda, kas see on kooskõlas määrusega (vt p 13–15).

Tulemused

33. Kontrollitud 20 kohalikust omavalitsusest esines seadusega mitte kooskõlas olevaid määrusi, mis ei arvesta sotsiaalteenuse tasu määramisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga, kokku 13-s ehk ligi kahes kolmandikus KOVidest (vt tabel 2). Kontrollitud 120 teenusest sisaldas seadusega vastuolus olevaid tasu arvestamise tingimusi kokku 24 ehk iga viies teenus. Vastuolude täpsemat loetelu vaata lisast B.

Tabel 2. Kokkuvõte kohalike omavalitsuste määruste vastavusest seadusele (sotsiaalteenuse tasu arvestamine)

Näitaja	Arv
Kontrollitud KOVide arv	20
... neist esines seadusega mitte kooskõlas olevaid määrusi (ei arvesta tasu suuruse määramisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga)	13
Kontrollitud teenuste arv kokku	120 (6 teenust, 20 KOVi)
... neist seadusega mitte kooskõlas olevaid tasu arvestamise tingimusi	24

34. Sotsiaalhoolekandeline abi andmise määrused arvestavad teenuse tasu määramisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga ehk **on kooskõlas** sotsiaalhoolekande seadusega järgmistes KOVides: Keila linn, Lääne-Harju vald, Rae vald, Kohtla-Järve linn, Alutaguse vald, Võru linn ja Paide linn.

35. Sotsiaalhoolekandeline abi andmise määrused ei arvesta teenuse tasu määramisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga ehk **ei ole kooskõlas** sotsiaalhoolekande seadusega järgmistes KOVides: Haapsalu linn, Loksas linn, Lügane vald, Märjamaa vald, Rakvere linn, Rõuge vald, Saaremaa vald, Saarde vald, Pärnu linn, Haljala vald, Sillamäe linn, Jõgeva vald ja Peipsiääre vald.

36. Lisaks täheldas Riigikontroll, et 13 KOVis kokku 23 teenuse puhul polnud KOVide kodulehtedel olev info sotsiaalteenuse tasu arvestamise kohta kooskõlas KOVi enda määrusega.

37. Kokkuvõtteks, sotsiaalhoolekande seaduse põhimõtetega vastuolus olevaid KOVide määrusi, mis seavad teenuse saamise tingimuseks Sotsiaalkindlustusameti tuvastatud puude, esineb siiani üle Eesti. Ning seda hoolimata Riigikohtu 2019. aastal otsuses väljendatust, et KOVi peavad tagama seadusest tulenevate kohustuslike sotsiaalteenuste

osutamise kõikidele omavalitsuse tegelikest elanikest abivajajatele.¹⁴ Samuti leidis Riigikontroll, et paljude KOVi määrused ei arvesta teenuse tasu määramisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga.

Teadmiseks, et

Sotsiaalkindlustusameti [põhimääruses](#) pole kirjas KOVi nõustamise ülesannet. SKA-l on omavalitsuste nõustamise ülesanne lastekaitsetöö korraldamisel, kuid mitte ülejäänud sotsiaalhoolekandes.

Riigikontrolli järeldused ja soovitused

38. Sotsiaalkindlustusameti selgituse kohaselt hakkasid nad 2019. aasta lõpus ehk pärast Riigikohtu otsust teadlikumalt KOVi nügima, et nad oma määrused ja korraldused seadusega kooskõlla viiks. Samas tunnistas SKA, et see nügimine jäi viimaste aastate kriiside tõttu (koroona-pandeemia ning Venemaa kallaletung Ukrainale) unarusse. Seejuures on Sotsiaalministeeriumi ootused SKA KOVi-suunalise nõustamise ulatuse suhtes ebaselged ning SKA vastav üksus on tegutsenud ajutiselt ja selle rahastamine on olnud projektipõhine.

39. Kontrollitud 20 kohalikust omavalitsusest esines Riigikontrolli hinnangul sotsiaalhoolekande seadusega vastusolus olevaid määrusi, mis **seavad teenuse saamise tingimuseks Sotsiaalkindlustusameti tuvastatud puude**, kokku 7-s: Haapsalu ja Paide linnas ning Märjamaa, Rae, Rõuge, Saarde ja Haljala vallas.

40. Sotsiaalhoolekande seadusega mitte kooskõlas olevaid määrusi, mis Riigikontrolli hinnangul **ei arvesta sotsiaalteenuse tasu määramisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga**, oli kokku 13 KOVi: Haapsalu, Loksa, Rakvere, Pärnu ja Sillamäe linnas ning Lügane, Märjamaa, Rõuge, Saaremaa, Saarde, Haljala, Jõgeva ja Peipsiääre vallas.

41. **Riigikontrolli soovitus Haapsalu ja Paide linnavalitsusele ning Märjamaa, Rae, Rõuge, Saarde ja Haljala vallavalitsusele:** viia omavalitsuse määrused kooskõlla sotsiaalhoolekande seadusega nii, et ühegi KOVi korraldatava sotsiaalteenuse saamise tingimuseks poleks seatud Sotsiaalkindlustusameti tuvastatud puuet.

Paide linnavalitsuse vastus: Paide Linnavolikogu on 26.01.2024 muutnud 21.12.2017. a määrust nr 42 „Sotsiaalhoolekandelise abi andmise kord“, mis puudutab koduteenust, tugiisikuteenust ja isikliku abistaja teenust. Muudatus jõustus 01.02.2024. Ekslikult on jäänud muutmata isikliku abistaja teenuse osas kodulehel oleva info vastuolu ja määruses täisealise isiku hoolduse osas seadusega vastuolu. Paide linnavalitsus valmistas ette määruse nr 42 muutmise eelnõu, et likvideerida osundatud puudus, samuti viime seadusega kooskõlla kodulehel oleva info isikliku abistaja teenuse osas. Tegevused kavatseme lõpule viia tähtajaga 31.05.2024.

Märjamaa vallavalitsuse vastus: Kontrolliaruandes toodud soovitude täitmiseks planeerib Märjamaa Vallavalitsus erivajadustega inimeste toetamist reguleerivad korrad (Märjamaa Vallavolikogu 15.05.2018. a määrus nr 26 „Sotsiaalhoolekandelise abi andmise kord“ ja Märjamaa Vallavolikogu 15.05.2018. a määrus nr 27 „Sotsiaaltoetuste toetuse piirmäärade kehtestamise kord“) uuesti üle vaadata ja hiljemalt 2024. aasta augustis-septembris uues redaktsioonis kehtestada.

Rae vallavalitsuse vastus: Tunnistame, et ekslikult on jäänud aruandes väljatoodud kordadesse sisse, et abi saamise tingimuseks on puude

¹⁴ [Riigikohus: kohalik omavalitsus peab tagama kohustuslike sotsiaalteenuste osutamise kõikidele omavalitsuse tegelikest elanikest abivajajatele](#), 09.12.2019, Riigikohtu pressiteade.

olemasolu, mis on vastuolus sotsiaalhoolekande seaduse § 3 lõike 1 punktiga 1. Igapäevaselt elanikele abi korraldamisel lähtub Rae vallavalitsus hinnatud abivajadusest ning teenuste osutamine toimub vastavalt sellele. Õigusaktidega mittevastavuses olevad teenuste osutamist reguleerivad korrad viiakse õigusaktidega vastavusse hiljemalt 15. maiks 2024.

Haljala vallavalitsuse vastus: Võimalikku vastuolu sotsiaalhoolekande seadusega näeme ainult asjaolus, et teenuse saamise eelduseks oleme määranud raske või sügava puude olemasolu. Selles osas teeme ettevalmistused puudujäägi kõrvaldamiseks määruste muutmise menetluseks hiljemalt 30. juuniks 2024.

Haapsalu linnavalitsuse ja Märjamaa, Rõuge ning Saarde vallavalitsuse vastused on kajastatud p 42 tagasiside juures.

42. Riigikontrolli soovitus Haapsalu, Loksa, Rakvere, Pärnu ja Sillamäe linnavalitsusele ning Lüganuse, Märjamaa, Rõuge, Saaremaa, Saarde, Haljala, Jõgeva ja Peipsiääre vallavalitsusele: viia omavalitsuse määrused kooskõlla sotsiaalhoolekande seadusega nii, et sotsiaalteenuse tasu määramisel arvestataks inimese ja tema pere majandusliku olukorraga.

Haapsalu linnavalitsuse vastus soovitude p 41 ja 42 kohta: linnavalitsus planeerib 2024. aasta jooksul viia kontrolliaruandes nimetatud määrused seadusega kooskõlla ja kooskõlastada määruse info kodulehel oleva infoga.

Loksa linnavalitsuse vastus: Teatame, et viime 2024. esimese poolaasta jooksul Loksa linnas kehtiva sotsiaalteenuste osutamise korra sotsiaalhoolekande seadusega kooskõlla nii, et sotsiaalteenuse tasu määramisel arvestataks inimese ja tema pere majandusliku olukorraga, täiendades tasu maksmist käsitlevaid sätteid erinevate sotsiaalteenuste juures.

Rakvere linnavalitsuse vastus: Rakvere Linnavalitsus planeerib Rakvere linna sotsiaalteenuste määruse ülevaatamise 2024. aasta jooksul ja viib sisse vajalikud muudatused. Rakvere Linnavalitsus hindab sotsiaalteenuste määramisel abivajadust, sh majanduslikku toimetulemist, kuid kirjeldame antud asjaolud paremini lahti määrustes.

Pärnu linnavalitsuse vastus: Pärnu Linnavalitsus ei ole nõus Riigikontrolli arvamusega, et Pärnu linna sotsiaalhoolekandelise abi andmise määrus ei arvesta teenuse tasu määramisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga ehk ei ole kooskõlas sotsiaalhoolekande seadusega. Linnavolikogu on § 7 lõikes 4 proaktiivselt koduteenuse kättesaadavuse tagamiseks täpsustanud, kellele tagatakse ilma liigse bürokraatiata soodushinnaga teenuse osutamine. Taotluse menetlemise ja teenuse korraldamise praktikas arvestatakse, et juhul, kui soodushinnaga teenuse osutamine siiski ei taga isikule vajalikul moel koduteenuse kättesaadavust, siis on võimalik korra üldsätetest tulenevalt isikult võetava tasu suurust muuta teenuse mahust, teenuse maksumusest ning teenust saava isiku ja tema perekonna majanduslikust olukorrast tulenevalt. Kokkuvõtvalt leian, et õigusselguse huvides ja koduteenuse korraldamise kehtiva praktika jätkamiseks on otstarbekas täpsustada Pärnu linna sotsiaalteenuste osutamise korras soodustingimustel osutatava koduteenuse regulatsiooni.

Sillamäe linnavalitsuse vastus: Nõustume täielikult üldiste järeldustega. Teatame, et teeme Sillamäe Linnavolikogule ettepaneku sotsiaalteenuste osutamise korra muutmiseks vastavalt Riigikontrolli tähelepanekutele ja soovitudele.

Lüganuse vallavalitsuse vastus: Lüganuse Vallavalitsus nõustub kontrolliaruande eelnõus esitatud soovitudustega. Käesoleva kirjaga teatame puuduste likvideerimise ajakava: Lüganuse valla kodulehele tugisiku-teenuse ja isikliku abistaja teenuse kohta käiva informatsiooni täiendamine – tähtaeg 20.03.2024; Lüganuse Vallavalitsuse korraldus „Sotsiaalteenuste hindade kehtestamine“ – tähtaeg 25.03.2024; Lüganuse Vallavolikogu 07.02.2018. a määrus nr 14 „Sotsiaalhoolekande abi andmise kord“ § 23 ja § 31 sotsiaalhoolekandeseadusega kooskõlla viimine – tähtaeg 30.04.2024.

Märjamaa vallavalitsuse vastus p 41 ja 42 kohta: Kontrolliaruandes toodud soovitude täitmiseks planeerib Märjamaa Vallavalitsus erivajadustega inimeste toetamist reguleerivad korrad (Märjamaa Vallavolikogu 15.05.2018. a määrus nr 26 „Sotsiaalhoolekandelise abi andmise kord“ ja Märjamaa Vallavolikogu 15.05.2018. a määrus nr 27 „Sotsiaaltoetuste toetuse piirmäärade kehtestamise kord“) uuesti üle vaadata ja hiljemalt 2024. aasta augustis/septembris uues redaktsioonis kehtesta.

Rõuge vallavalitsuse vastus p 41 ja 42 kohta: Kahetsusväärset on Rõuge vallavalitsuse määrused sõnastatud selliselt, et lähevad vastuollu sotsiaalhoolekandelise abi osutamisega ja pole kooskõlas sotsiaalhoolekande seadusega ega tegeliku abi osutamise korraga. Ka kodulehel olev info on osaliselt eksitav. Rõuge Vallavalitsus viib määrused kooskõlla sotsiaalhoolekande seadusega ja muudab kodulehel olevat infot selliselt, et need oleks määrustega vastavuses. Määruste muutmine nõuab pikemat aega ja arutelu, seega on olukorra muutmiseks rakendatavate tegevused plaanitud lõpptähtaeg 31.12.2024.

Saaremaa vallavalitsuse vastus: Viime teie soovituslikud ettepanekud õigusaktidesse sisse hiljemalt 2024. aasta IV kvartaliks.

Saarde vallavalitsuse vastus p 41 ja 42 kohta: Oleme tutvunud kontrolliaruandes Saarde valda puudutavate tähelepanekute ja soovitudustega ning anname teada, et planeerime määrustesse ja valla kodulehele vajalikud muudatused sisse viia 2024. aasta II–III kvartali jooksul.

Haljala vallavalitsuse vastus: Juhime tähelepanu, et abivajaduse hindamisel võetakse eelnimetatud määruse sätete alusel arvesse lisaks sissetulekutele ka muud asjaolud, mis annavad aluse teenuse maksumusest vabastamiseks. Seega võetakse arvesse kõik võimalikud asjaolud, sealhulgas ka inimese või tema ülalpidajate kohustused ja varad. Meie hinnangul ei ole otstarbekas hakata määruses väga detailselt loetlema erinevaid asjaolusid, mis võivad lisaks sissetulekutele ja eluasemekuludele mõjutada tasust vabastamist. Selline detailne loetelu võib mõningatel juhtudel oluliselt piirata arvesse võtmist vajavate asjaolude valikut. Samuti ei mõjuta varade olemasolu alati inimese igapäevast toimetulekut ning kõikidel juhtudel ei saa seega varade olemasolust või puudumisest majandusliku olukorra hindamisel lähtuda.

Riigikontrolli kommentaar: Ebakõla seadusega seisneb selles, et tuleb arvestada majandusliku olukorraga tervikuna, mitte üksnes sissetulekuga. Seega pole vaja määruks kajastada detailset loetelu, vaid fakti, et tasu suuruse määramisel arvestatakse lisaks sissetulekule ka väljaminekuid ja kohustusi. Riigikontroll ei räägi mitte üksnes tasust vabastamisest, vaid tasu suuruse kujunemisest tervikuna. Ühtlasi viitas Riigikontroll, et eraldi avalduse esitamine tasust vabastamiseks pärast abivajaduse hindamist näitab, et kohalik omavalitsus pole abivajaduse hindamise käigus hinnanud inimese majanduslikku toimetulekut.

Jõgeva vallavalitsuse vastus: Jõgeva vallavalitsus tänab riigikontrolli tähelepanekute ja soovitude eest ning planeerib ebakõlad korrigeerida hiljemalt 2024. aasta lõpuks.

Peipsiääre vallavalitsuse vastus: Peipsiääre Vallavalitsuse sotsiaalosakonnal on plaanis käesoleval aastal (2024) koostada ja esitada Peipsiääre Vallavolikogule muudatustega sotsiaalhoolekandelised määrused, mis reguleerivad Peipsiääre vallas pakutavaid sotsiaaltoetuseid ja -teenuseid. Määruste korrastamine ning seadusega kooskõlla viimine on planeeritud töökavas esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui 2024. aasta lõpuks. Peipsiääre vallal on 2024. aasta lõpus plaanis minna üle ja hakata kasutama uut omavalitsuste portaali (OVP) kodulehe platvormi. Seetõttu vaadatakse üle ka vanal kodulehel olev informatsioon, mis koos vajalike selgituste ja informatsiooniga uuele kodulehele üle viiakse.

43. Riigikontrolli audit näitab muu hulgas ka seda, et KOVide nõustamisega on vaja jätkata, sest KOVe, mille määrused piiravad ebaseaduslikult teenuste saamist, on endiselt palju. Samuti on tarvis hakata toetama KOVe, et nad täiendaksid oma määrusi nii, et need arvestaks teenuse tasu määramisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga. Seetõttu tuleks Sotsiaalministeeriumil Sotsiaalkindlustusameti KOVide-suunalise tegevuse ülesanded täpsemalt paika panna.

Valdavas osas kohalikes omavalitsustes järgitakse tervikliku abivajaduse väljaselgitamise põhimõtet

44. Et saada ülevaadet omavalitsuste praktikast ja takistustest inimese abivajaduse hindamisel ja väljaselgitamisel sotsiaalhoolekandelise abi andmiseks, viis Riigikontroll läbi intervjuud Põlva, Maardu ja Viljandi linnaga, Tallinna Mustamäe linnaosavalitsusega ning Viimsi ja Põhja-Sakala vallaga. Kõikides ülejäänud omavalitsustes korraldas Riigikontroll küsitluse (loe küsitluse kohta lähemalt auditi iseloomustusest).

45. Samuti võttis Riigikontroll vaatluse alla Sotsiaalkindlustusameti soovituslikud [juhendid](#), mille on KOVidele koostanud Sotsiaalkindlustusameti juures tegutsev nõustamistalitus eesmärgiga suurendada riigi korraldatud tuge omavalitsustele sotsiaalhoolekande ülesannete täitmisel, ühtlustada ja parandada abimeetmete kvaliteeti ning aidata arendada tugevat esmatasandil toimivat täisealiste sotsiaalhoolekandesüsteemi.

Paljud omavalitsused ei tutvusta inimestele nende õigust abi andmata jätmise otsus vaidlustada

Abivajajast teada saamine

46. Intervjuude käigus kirjeldasid KOVid, et nad saavad abivajaja kohta infot väga erinevatest allikatest. Kõige levinum viis on see, et inimene pöördub omavalitsuse poole ise. Samas nimetasid KOVid terve rea muid allikaid: inimese lähedased, naabrid, perearst, haigla, politsei, ohvriabi jt.

Teadmiseks, et

Riigikontroll saatis kutse küsitluses osalemiseks 73 omavalitsusele ja 7 Tallinna linnaosavalitsusele, keda kõiki nimetatakse käesolevas töös lihtsuse huvides ühiselt omavalitsusteks.

Küsitlusele vastas kokku 69 omavalitsust (sh 6 Tallinna linnaosa).

47. Püsivate koostööpartneritena, kelle abil selgitavad KOVid välja inimeste abivajadust, nimetasid KOVid Riigikontrolli küsitluse käigus enim järgmisi partnereid (iga KOV sai märkida mitu partnerit):

- perearst, haigla või muu meditsiinasutus (59 KOVi, 86%),
- sotsiaalteenuse osutaja (55 KOVi, 80%),
- Eesti Töötukassa (50 KOVi, 72%),
- Sotsiaalkindlustusamet (50 KOVi, 72%),
- Politsei- ja Piirivalveamet (41 KOVi, 59%).

Abivajaduse hindamine

48. Sotsiaalhoolekande seaduse järgi on abivajaduse väljaselgitamisel kohalikel omavalitsustel kohustus läheneda inimese abivajadusele terviklikult.¹⁵

49. Riigikontrolli küsitlusest selgus, et 65 KOVi (94%) vaatavad inimese abivajaduse hindamisel, mis teenust või teenuste komplekti inimene vajab. Neli KOVi (6%) vastas, et nad vaatavad, kas inimene vastab mõne teenuse saamise tingimusele. Neist üks märkis, et on parasjagu üle minemas abivajaduse tervikhindamisele.

50. Seega saab järeldada, et vähemalt ütluste põhjal järgitakse suures osas KOVides tervikliku abivajaduse väljaselgitamise põhimõtet. Seda kinnitasid ka intervjuud, mille käigus selgitasid kõik intervjuueeritud KOVi üksused, et nad vaatavad inimese abivajadust alati laiemalt. Isegi sel juhul, kui inimesed ise küsivad üht konkreetset teenust.

Otsus abi andmise kohta

51. Abivajaduse hindamine ja väljaselgitamine on haldusmenetlus, mille lõppedes tuleb inimesele otsust haldusaktiga kirjalikult selgitada ja tutvustada õigusi otsuse vaidlustamisel.¹⁶

52. Riigikontroll küsis KOVidelt küsitluse käigus, milline on nende praktika nii juhul, kui pärast abivajaduse hindamist selgub, et inimene vajab sotsiaalhoolekandelist abi, kui ka juhul, kui inimene KOVi hinnangul abi ei vaja. Vastustest ilmnas, et KOVide praktika erineb abi andmise ja andmata jätmise korral märgatavalt.

53. Suurem osa KOVidest annab inimesele abi andmise otsusest enda väitel teada haldusakti teel (56 KOVi, 81%), kuid 11 KOVi (16%) vabas vormis (telefonikõnes, vastuvõtul, kodukülastusel või e-kirja teel). Kui aga KOV otsustab abi mitte anda, koostab üle poolte KOVidest (39 KOVi, 57%) haldusakti, kuid suisa 41% (28 KOVi) annab vastusest teada ainult vabas vormis. Seega jäetakse neis KOVides inimesele haldusakt

¹⁵ [Sotsiaalhoolekande seadus](#), § 15 lg 2.

¹⁶ Haldusmenetluse seadus, [§ 55 lg 2](#), [§ 56 lg 1](#), [§ 57 lg 1](#).

koostamata, mistõttu esineb risk, et inimesele ei selgitata, mis kaalutlustel ta abist ilma jäeti. Samuti jäetakse sel juhul inimesele tutvustamata tema õigus abi mitteandmise otsus vaidlustada.

54. Samale probleemile, et KOVid jätavad inimestele nende õigused tutvustamata, viitas ka Õiguskantsleri Kantslei. Ehkki inimestel on probleeme KOVidega, kes seavad teenustele näiteks ebaseaduslikke kitsendusi, pöörduvad inimesed sel teemal Õiguskantsleri Kantsleisse ja ka kohtusse üldiselt harva.

Teadmiseks, et

omavalitsus peab protokollima ka suulise taotluse.

Allikas: haldusmenetluse seadus, § 14 lg 2

55. Õiguskantsleri Kantslei hinnangul võib üks põhjus olla see, et KOVid ei käsitle inimeste pöördumisi korrektselt, s.t ei vii läbi haldusmenetlust. Inimesed võivad küsida KOVist teenuste kohta, ent kui nad saavad KOVi kitsendusest teada, ei näe nad mõtet teenust taotleda ning sellest pöördumisest ei jäägi ühtegi ametlikku jälge. Selle tulemusel ei saa aga inimesed teada, et neil on õigus vastav otsus edasi kaevata.

Üle poolte omavalitsustest ei kasuta Sotsiaalkindlustusameti soovituslikku hindamisvahendit

Hindamisvahendid

56. Küsimusest, kus KOVidel paluti nimetada, milliseid vahendeid nad kasutavad inimeste abivajaduse hindamiseks, ilmnas, et paljudes KOVides on kasutusel rohkem kui üks hindamisvahend. Sageli kombineeritakse eri hindamisvahendeid, sest inimesed ja nende olukorrad on erinevad ning seniste hindamisvahendite seas pole universaalset, millega oleks KOVide hinnangul võimalik kõiki inimesi hinnata.

57. Sotsiaalkindlustusameti varasema hindamisvahendi kasutamist nimetas 18, selle põhjal kohandatud hindamisvahendi kasutamist 26 KOVi. SKA [uue hindamisvahendi](#) või selle põhjal kohandatud hindamisvahendi kasutamist nimetas kokku 13 KOVi (19% vastanutest). Üle poolte KOVidest ehk 39 KOVi (57%) tunnistas, et nad ei ole SKA uut hindamisvahendit kasutanud.

58. 19 KOVi, kes kasutavad uut hindamisvahendit või on seda lühiajaliselt proovinud kasutada, leidis, et see võimaldab adekvaatselt hinnata inimese abivajadust. 4 KOVi hinnangul võimaldab see seda teha vaid osaliselt. Vabateksti välja vastustes tõid KOVid (ka need, kes leidsid, et see võimaldab abivajadust adekvaatselt hinnata) peamiselt välja, et SKA uus hindamisvahend on liiga mahukas ja detailne, mis muudab selle kasutamise ebamugavaks.

59. Intervjuude käigus selgitas näiteks Maardu linn, et inimesega hea kontakti saavutamiseks ei saa samal ajal täita arvutis mahukat Exceli tabelit. Sarnaseid hinnanguid, et hindamisvahend ei võimalda inimesega head kontakti saada ja see väsitab inimese ära, andsid ka teised intervjuueeritud KOVid.

60. Sarnastele probleemidele viitas ka mõttekoja Praxis aruanne, kus tuvastati, et hindamisvahend annab hindajatele küll piisavat infot abivajaduse tuvastamiseks ja sobiva abimeetme valimiseks, kuid selle Excelis täitmine oli hindajatele liiga koormav. Aruandes leiti muu hulgas, et suure tõenäosusega oleksid KOVi-hindajad valmis hindamisvahendit kasutama, kui hindamisvahendi tehnoloogiline lahendus oleks

kasutajasõbralikum ja hindamisvahendi meetodilist juhust täiendataks kõikide sihtrühmade vajadustest lähtudes.¹⁷

61. Sama mõtet, et KOVid vajavad kasutajasõbralikumat hindamisvahendit, kirjeldas Tallinna Mustamäe linnaosa, kel oli kogemus ühest Tartu eakate kodust.

Näide kasutajasõbralikust hindamisvahendist.

Külastasime seda eakate kodu koos Tallinna linnaosade juhatajatega, kui käisime Tartu sotsiaalhoolekande osakonnal külas ja nemad viisid meid erinevatesse asutustesse. Sellele eakate kodule oli üks firma töötanud välja interaktiivse hindamisvahendi ehk programmi, mida töötajad said kasutada tahvelarvutil. Programmis olid mitmed väljad eeltäidetud (nt kes on perekonnaliikmed ja kui tihti nad inimest külastavad) ning küsimustele vastamine käis väga kiirelt ja lihtsalt, enamjaolt valikvastustele vajutades. Programm võimaldas koostada ka raporti, mida sai teiste raportitega võrrelda. See on väga kaasaegne lähenemine ja võimaldab hindamist läbi viia ka inimest austavalt. Me olime sellest lahendusest väga positiivselt üllatanud. Külastusel osalesid ka Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti esindajad, kes olid sellest samuti vaimustuses. Kuna see programm maksab aga raha, ei ole esialgu Tallinnal plaanis seda osta.

62. Hindamisvahendite kasutamise praktika on üle Eesti erinev ning SKA soovituslik hindamisvahend on paljude KOVide hinnangul ebamugav. See viitab asjaolule, et erivajadustega inimeste abivajadust ei hinnata ühtedel alustel. See seab omakorda ohtu inimeste võrdse kohtlemise abivajaduse hindamisel erinevates KOVides.

63. Sotsiaalministeerium plaanib 2024. aasta jooksul saada valmis sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri (STAR) arenduse, millega luuakse KOVidele võimalus teha STARis hindamisvahendiga esmane abivajaduse hindamine. Ehk sisuliselt plaanib Sotsiaalministeerium viia hindamisvahendi Excelist STARi.

64. Kuna mugavam ja kompaktsem hindamisvahend võimaldaks selle laiema kasutuse korral abivajaduse hindamise praktikat ühtlustada, tuleb Sotsiaalministeeriumil ja SKA-l tagada, et hindamisvahendi kolimisega STARi muutuks ka selle kasutamine omavalitsustele mugavamaks. Vastasel juhul on tegu üksnes vormilise, mitte sisulise muudatusega.

Enamik omavalitsusi lähtub abi määramisel pigem inimese vajadusest ja vähem neist kriteeriumitest, mille järgi abivajadust hinnata ei tohi

Abivajaduse väljaselgitamine

65. KOVid peavad sotsiaalhoolekandelise abi andmisel lähtuma esmajärjekorras inimese vajadusest¹⁸ ning seejuures on abivajaduse hindamise kohustus ja abi andmise otsuse tegemise pädevus omavalitsusel¹⁹.

¹⁷ „Abi- ja toetusvajaduse hindamisvahendi analüüs ning hoolduskoormuse hindamise meetoodika ja hindamisvahendi väljatöötamine“, Praxis, 2023, lk 7–8.

¹⁸ Sotsiaalhoolekande seadus, § 3 lg 1 p 1.

¹⁹ Sotsiaalhoolekande seadus, § 15 lg 1.

66. Riigikontrolli küsitluse küsimuses, millised on kõige olulisemad kriteeriumid, mille põhjal otsustate, et inimene vajab abi, märkisid KOVi enam järgmisi vastusevariante (iga KOV sai valida mitu varianti):

- Inimesel on omavalitsuse hinnangul abivajadus (67 KOVi, 97%).
- Inimesel on ravist tulenev vajadus teenuse järele (56 KOVi, 81%).
- Inimesel on tema enda hinnangul abivajadus (55 KOVi, 80%).
- Inimesel on puude raskusastmest ja liigist tulenev vajadus teenuse järele (54 KOVi, 78%).

67. Märgatavalt vähem valisid KOVi järgmisi variante:

- Inimene vastab SKA teenuse juhendis toodud sihtrühma kirjeldusele (25 KOVi, 36%).
- Sobiv teenusepakkuja on inimese lähedal olemas (10 KOVi, 14%).
- Inimese vajadus teenuse järele vastab omavalitsuse võimalustele (8 KOVi, 12%).
- Inimeste abivajadus on võrreldav teiste inimeste abivajadusega (7 KOVi, 10%).

68. Samas, täpsemas küsimuses (milline on kõige olulisem kriteerium, millest lähtute otsuse tegemisel abi anda, kui inimese abivajaduse hindamise tulemus on n-ö piiripealne), kus iga KOV sai valida ühe vastusevariandi, jagunesid populaarsemad vastused rohkem laiali:

- Inimesel on omavalitsuse hinnangul abivajadus (19 KOVi, 28%).
- Inimesel on puudest tulenev vajadus teenuse järele (14 KOVi, 20%).
- Inimesel on tema enda hinnangul abivajadus (12 KOVi, 17%).
- Inimesel on ravist tulenev vajadus teenuse järele (9 KOVi, 13%).
- Ei ole kindlat praktikat (8 KOVi, 12%).

69. Enim nimetati küll taas neid variante, milles sisaldus inimese vajadus (kokku 54 KOVi, 78%), ent kokku 13 KOVi (18%) valis kõige olulisemaks kriteeriumiks kas sellise, mille järgi abivajadust hinnata ei tohi (nt omavalitsuse võimalused, sobiva teenuseosutaja olemasolu), või ilmnis nende vastusest, et neil pole kindlat praktikat.

70. Sarnaselt abivajaduse väljaselgitamise kriteeriumitega nimetasid KOVi ka teenuse valiku ja mahu osas kõige määravamateks asjaoludeks inimese vajadusega seotuid kriteeriume (valida sai mitu varianti):

- Inimesel on omavalitsuse hinnangul abivajadus (64 KOVi, 93%).
- Inimesel on tema enda hinnangul abivajadus (48 KOVi, 70%).
- Juhtumiplaanist nähtub teenuste vajadus (45 KOVi, 65%).

- Omavalitsusel on võimalus teenust vajalikus mahus osutada (43 KOVi, 62%).
- Teenusepakkujatel on võimalus vajalikke teenuseid osutada (37 KOVi, 54%).

71. Samas, 43 KOVi märkis ka ära omavalitsuse ja 37 KOVi teenusepakkuja võimalused, ehkki sellest omavalitsused sotsiaalhoolekande seaduse järgi teenuse määramisel lähtuda ei tohi. Seda asjaolu võib selgitada KOVide kaks vastandlikku rolli: hinnata inimeste abivajadust ja otsustada teenuse rahastamine.

72. Seega saab tõdeda, et vähemalt ütluste põhjal lähtuvad KOVid sotsiaalhoolekandelise abi määramisel pigem seaduses nõutust ehk inimese vajadusest.

On risk, et enam kui pooltes omavalitsustes on inimesed jäänud vajalikus mahus sotsiaalhoolekandelisest abist ilma

73. Riigikohus on koduteenuse näitel selgitanud omavalitsuse kohustust tagada inimesele teenus vajalikus mahus järgmiselt: „Kui omavalitsusüksus osutab abivajajale koduteenust, peab ta seda tegema mahus, mis vastab inimese vajadustele ehk tagab iseseisva ja turvalise toimetuleku kodustes tingimustes. See tähendab, et omavalitsusüksus ei saa keelduda konkreetsele inimesele teenuse osutamisest põhjusel, et see ületaks teenuse mahupiirangut, ning jätta seetõttu inimese abita.”²⁰

74. Riigikontrolli küsitluse küsimuses, kuidas käitute olukorras, kui inimestele vajalik teenuste valik ja nende maht ületab omavalitsuse eelarve võimalusi, valisid KOVid enim järgmisi vastusevariante (valida sai mitu varianti):

- Otsime võimalusi omavalitsuse eelarve siseselt (56 KOVi, 81%).
- Küsime inimeselt, kas temal või tema perekonnal on võimalik tasuda omavalitsuse võimalusi ületava osa eest (49 KOVi, 71%).
- Otsime omavalitsuseväliseid rahastusvõimalusi (nt projektid, fondid) (45 KOVi, 65%).
- Selgitame inimesele omavalitsuse teenuste valiku ja mahu võimalusi (39 KOVi, 57%).

75. Kui esimesed kolm valitud varianti on mõistetavad ja ka seadusega kooskõlas, siis eraldi tähelepanu väärib viimane (selgitame inimesele omavalitsuse teenuste valiku ja mahu võimalusi). Sellest järeldub risk, et enam kui pooltes KOVides on tulnud ette olukordi, kus inimesele, kel omavalitsus on tuvastanud teenuste vajaduse mahus, mis ületab KOVi võimalusi, jätab KOV inimesele sotsiaalhoolekandelise abi vajalikus mahus osutamata.

76. Ülejäänud valitud vastusevariantidest on kõnekaim see, et kaks KOVi on soovitanud inimesele võimaluse korral registreerida oma elukoht mõnda teise omavalitsusse, kus on tema abistamiseks paremad

Teenusvajadus ületab omavalitsuse eelarvet

Teadmiseks, et

Eesti Puuetega Inimeste Koja hinnangul pole sotsiaalteenuste pakkumine otseselt seotud omavalitsuse jõukusega. Pigem on küsimus omavalitsuse prioriteetides ehk selles, kui tähtsaks sotsiaalteemasid peetakse ja kui palju sotsiaalvaldkonna tööjõusse panustatakse.

Omavalitsuste sotsiaalteenuste prioriteerimise praktika ühtlustamine ei olegi omavalitsuste autonoomia pärast lõpuni võimalik. On küll juhendeid, aga kohustuslikke materjale pole. Need KOVid, kes tahavad teha sotsiaalteenuseid puuetega inimestele kättesaadavaks ja taskukohaseks, et inimesed saaksid igapäevaelus paremini hakkama, saavad seda teha. Samas on võimalik omavalitsuste ametnike koolitada, kuidas volikogus sotsiaalteemalisi rahataotlusi paremini kaitsta. See on oluline, sest praegu on raha saamine sotsiaalteemade jaoks nende ametnike õul.

²⁰ Riigikohtu 2019. a otsus asjas [5-18-7](#), p 152.

võimalused. Seega on need KOVid jätnud oma kohustuse sotsiaalhoolekandeline abi pakkumisel täitmata ja lisaraha otsimise asemel suunanud inimese oma registreeritud elukohta muutma.

77. Vastusena küsimusele, kus tuli valida üks kõige edukam meetod olukordades, kus teenusvajadus ületab KOVi eelarvet, nimetasid KOVid omavalitsuse eelarvest lisaraha otsimist (31 KOVi, 45%) ja inimese või tema perekonna võimekust tasuda omavalitsuse võimalusi ületava osa eest (17 KOVi, 25%). Vajalikus mahus teenuse mittepakkimist ehk inimesele omavalitsuse võimaluste selgitamisega piirdumist nimetas kõige edukama meetodina neli KOVi. Niisiis võib eeldada, et enamikul juhtudel leiavad KOVid siiski lahenduse teenuste vajalikus mahus osutamiseks.

Teenus väljaspool tööaega või omavalitsuse piire

78. Riigikohus tunnistas 2019. aasta otsuses põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks Narva Linnavolikogu määruse, milles oli sätestatud, et koduteenust osutatakse tööpäevadel kella 8.00–20.00. Täpsemalt tunnistas kohus põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks lauseosa „tööpäevadel“. Riigikohus selgitas, et sotsiaalhoolekande seaduse järgi tuleb koduteenuse osutamisel muu hulgas tagada abi kütmisel ja kuna talvisel ajal võib Eestis olla eluruumi vaja kütta iga päev, peab ka koduteenuse osutamine olema võimalik sel perioodil iga päev.²¹

79. Sarnaselt koduteenusega on ka teistes omavalitsuse korraldatavates teenustes toiminguid, mida ei saa piirata üksnes tavapärase tööajaga ega KOVi piiridega. Näiteks võib erivajadusega inimene vajada sotsiaaltransporti, et minna kooli, tööle või arsti juurde teises omavalitsuses.

80. Riigikontroll küsis küsitluses KOVidelt, milline on nende peamine praktika olukordades, kui inimesel on teenust vaja tavapärase tööaja väliselt või väljaspool omavalitsuse piire. Enamus KOVe (42 KOVi, 61%) vastas, et nad proovivad leida lahenduse teenusepakkujaga tavapärasest tööajast erineva aja või teenuseosutamise koha suhtes.

81. Samas märkis enam kui kolmandik KOVe (26 KOVi, 38%), et sel juhul nad selgitavad inimesele teenuseosutaja võimalusi ehk ei otsi võimalust inimesele vajalikul ajal või väljaspool omavalitsuse piire teenuse osutamiseks. Seega võib enam kui kolmandikus KOVides esineda seadusega vastuolus olevat praktikat jätta teenused tavapärase tööaja väliselt osutamata.

Sotsiaalkindlustusameti poolt kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöö ametnikele koostatud juhendid sisaldavad eksitavat infot

82. Riigikontroll uuris KOVidelt, kas neil on sotsiaalhoolekande regulatsioonides või SKA juhendites arusaamatusi, mis põhjustavad neile takistusi inimese abivajaduse hindamisel ja väljaselgitamisel. Suurel osal KOVidest (kokku 58 KOVi, 85%) pole enda väitel regulatsioonides või juhendites arusaamatusi. Neist 19 KOVi (28%) märkis, et arusaamatusi on varem küll esinenud, kuid nad said kas SKAst või Sotsiaalministeeriumist abi.

²¹ Riigikohtu 2019. aasta otsus asjas [5-18-7](#), p 155.

83. Arusaamatusi on tekkinud ja abi pole saanud 10% KOVidest (7 KOVi). Need KOVid kirjeldasid, et SKA ja Sotsiaalministeeriumi abi on eluvõõras või ebapädev, seda eriti keerulisemate juhtumite korral, kus KOVidel on abi enim vaja.
84. Samas, ehkki paljudel KOVidel pole enda kinnitusel sotsiaalhoolekande regulatsioonides või SKA juhendites arusaamatusi, esines auditis kontrollitud KOVidest igas kolmandas seadusega vastusolus olevaid määrusi, mis seavad teenuse saamise tingimuseks SKA tuvastatud puude (vt esimest peatükki). Seega on KOVide enda hinnangu ja tegeliku olukorra vahel ebakõla.
85. Õiguskantsleri Kantselei on pärast üht pöördumist, kus KOV oli seadnud isikliku abistaja teenuse jaoks kitsenduse, et seda saavad eelkõige sügava nägemis- või liikumispuudega täiskasvanud, juhtinud tähelepanu asjaolule, et SKA juhend KOVidele isikliku abistaja teenuse jaoks sisaldabki sellist ehk seaduses mitte sisalduvat sõnastust.²²
86. Seetõttu võttis Riigikontroll vaatluse alla SKA sama kuue teenuse juhendid, et hinnata nende vastavust sotsiaalhoolekande seadusele. Riigikontroll uuris, kas SKA juhendid sisaldavad eksitavat infot, mis võiks selgitada eelnevalt kirjeldatud ebakõla (KOVide hinnangul pole neil regulatsioonides või juhendites olnud arusaamatusi, ehkki paljudes KOVides esineb seadusega vastusolus olevaid määrusi, mis seavad teenuse saamise tingimuseks SKA tuvastatud puude).
87. Nagu tabelist 3 nähtub, esineb kuuest vaadeldud juhendist neljas eksitavat infot, millest võib välja lugeda, et need teenused on mõeldud vaid SKA tuvastatud puudega inimestele. Ehkki samades juhendites on enamjaolt ka kirjas, et SKA tuvastatud puue pole teenuse saamise eelduseks, on just selliste näidete toomine igal juhul eksitav ja ebavajalik.
88. Niisiis võib põhjus, miks paljudes KOVides esineb seadusega vastuolus olevaid määrusi ja samal ajal ei ole KOVide hinnangul neil regulatsioonides arusaamatusi, olla selles, et KOVid lähtuvad SKA soovituslikest juhenditest, mis sisaldavad eksitavat infot.

²² [Isikliku abistaja teenuse juhend](#), teenuse sihtgrupi kirjeldus (lk 5): „Potentsiaalsed teenuse vajajad on valdavalt liikumis- ja/või nägemisfunktsiooni häirest tingitud sügava puudega inimesed.“

Tabel 3. Väljavõtted Sotsiaalkindlustusameti soovituslikest juhenditest, mis on koostatud omavalitsuse sotsiaaltöö ametnikele ja mille sisu on kohati eksitav

Teenus (link sotsiaalhoolekande seadusele)	Juhend (link SKA juhendile)	Väljavõte juhendist	Riigikontrolli kommentaar
Täisealise isiku hooldus	Täisealisele isikule hooldaja määramine	Lk 4, teenuse sihtgrupp: „Teenuse sihtgrupiks on kodus elavad (vaimse ja/või kehalise puudega) täisealised inimesed, kes oma iga-päevatoimingutes vajavad kõrvalabi. Inimese kõrvalabi vajadus võib olla kas pikaajaline või ajutine. [1] SKA poolt tuvastatud puude olemasolu ei ole ainus eeldus teenuse saamiseks. Teenust võib vajada ka haiglast koju naasev inimene, kelle tervislik seisund ei võimalda tal igapäevatoimingutes mõnda aega iseseisvalt toime tulla, kuid kellel puuet ei ole. [2] Seega on puude olemasolu oluline asjaolu, mida abivajaduse hindamisel saab arvesse võtta, kuid nagu eespool öeldud – pelgalt puude fakti olemasolu ei saa olla ainsaks teenuse saamise aluseks. Inimese abivajadus tuleb välja selgitada lähtuvalt tema tegelikust olukorrast.“	1. Lause „SKA poolt tuvastatud puude olemasolu ei ole ainus eeldus teenuse saamiseks“ võimaldab tõlgendust, et SKA tuvastatud puue on vaid üks kohustuslik eeldus teenuse saamiseks ning neid eelduseid on veel. 2. SKA juhend nimetab abivajaduse hindamisel puude olemasolu oluliseks asjaoluks, mis kinnistab eelnevat eksitavat väidet.
Isikliku abistaja teenus	Isikliku abistaja teenus	Lk 5, teenuse sihtgrupp: „ [1] Potentsiaalsed teenuse vajajad on valdavalt liikumis- ja/või nägemisfunktsiooni häirest tingitud sügava puudega inimesed. [2] Isiklik abistaja aitab puudega inimesel endal tegutseda, see tähendab, et isiklik abistaja ei aja üksinda inimese asju, vaid inimene ja isiklik abistaja tegutsevad koos. “	1. Viited üksnes liikumis- ja/või nägemis-funktsiooni häiretele ja sügavale puudele võimaldavad tõlgendust, justkui polekski teenus mõeldud muude funktsiooni kõrvalekalletega ning raske või keskmise puude raskusastmetega inimestele. Sotsiaalhoolekande seadus selliseid kitsendusi ei sea. 2. Teine lause, mis kirjeldab isikliku abistaja üldist ülesannet, kinnistab eelnevat väidet, et teenuse saaja peab olema puudega.
Tugiisiku-teenus	Tugiisiku-teenus täiskasvanule	Lk 5, teenuse sihtgrupp: „Teenuse peamised sihtgrupid on näiteks inimesed: 1) puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse § 2 lõike 1 tähenduses puude raskusastme , haiguse või olukorra tõttu [---]“.	Teenuse sihtrühma esimese näitena tuuakse just puude raskusastmega inimesed, mis viitab otseselt SKA tuvastatud puudele. Sotsiaalhoolekande seadus sellist kitsendust ei sea. Ka ülejäänud näited teenuse sihtgrupi kohta on selgelt piiritletud (kinnipidamiskohast vabanenu, asendus-koduteenuse või turvakoduteenuse saaja jt).
Sotsiaaltranspordi-teenus	Sotsiaaltranspordi-teenus	Lk 6, sotsiaaltransporditeenuse sihtgrupp: „Üldjuhul vajavad sotsiaaltranspordi liikumis- ja/või nägemispiiranguga raske või sügava puudega ning psüühikahäiretega inimesed , kuid abivajadust ja -ulatust tuleb iga inimese puhul eraldi hinnata.“	Ehkki sama peatüki lõpus on selgelt kirjas, et puude raskusastme tuvastamine ei ole sotsiaaltransporditeenuse taotlemise ega saamise eeldus, on esmajärjekorras toodud näitena siiski just liikumis- ja/või nägemispiiranguga raske või sügava puudega ning psüühikahäiretega inimesed. Sotsiaalhoolekande seadus selliseid kitsendusi ei sea.

Kohalikud omavalitsused vajavad tuge inimesele jõukohase teenustasu väljaarvutamisel

Teenustasu – sotsiaalteenuse eest inimese käest võetav tasu. Aruandes kasutatakse teenustasu sünonüümina ka terminit **omaosalus**.

89. Omavalitsus võib sotsiaalteenuse osutamise eest küsida inimeselt tasu, kuid tasu suurus ei tohi olla teenuse saamise takistuseks (vt ka p-d 21–25).²³ KOV peab **teenustasu** võtmisel igal juhul arvestama inimese

²³ [Sotsiaalhoolekande seadus](#), § 16 lg 1 ja 3.

majanduslikku toimetulekut²⁴ ning tagama, et teenus on olenemata teenustasust kättesaadav.

90. Et saada ülevaade kohalike omavalitsuste praktikast ja võimalikest takistustest inimeselt sotsiaalteenuste eest teenustasu võtmisel, viis Riigikontroll läbi intervjuud Põlva, Maardu ja Viljandi linnaga, Tallinna Mustamäe linnaosavalitsusega ning Viimsi ja Põhja-Sakala vallaga. Lisaks viis Riigikontroll läbi kõikide ülejäänud omavalitsuste seas küsitluse (loe küsitluse kohta lähemalt auditi iseloomustusest).

Teadmiseks, et

Õiguskantsleri Kantselei hinnangul eeldab sotsiaalhoolekande seadus KOVide sotsiaaltöötajatelt väga häid majandus-teadmisi, et igale inimesele taskukohane omaosalus välja arvutada. Inimestel võib olla vara väga erinevates varaklassides (nt väärtpaberid, kinnisvara) ning seda kõike iga inimese puhul arvesse võtta on ajamahukas ja keeruline ülesanne.

Mõnedel juhtudel loobuvad omavalitsused sotsiaalteenuse eest tasu küsimisest otstarbekuse tõttu, kuid see praktika on erinev

91. Intervjuude ja küsitluse käigus selgus, et enamik KOVe küsib vähemalt ühe sotsiaalteenuse eest tasu ja on seeläbi pidanud kokku puutuma omaosaluse tasu suuruse väljaselgitamisega. Riigikontroll tuvastas aga, et mõned KOVid ei tajugi, et nad peaksid omaosaluse suuruse määramisel lähtuma ka inimese majanduslikust olukorrast.

92. Intervjuude käigus selgus, et KOVid on huvitatud, et abivajavad inimesed saaksid neid abistavaid teenuseid ja seepärast kasutatakse tasu küsimise otsustamisel erinevat lähenemist. Ilma inimese ja tema perekonna majanduslikku olukorda arvestamata on KOVid loobunud omaosaluse küsimisest sõltuvalt sellest, mis on teenuse eesmärk.

Näiteks on võlanõustamise teenus KOVi osutatav sotsiaalteenus, mille eesmärk on abistada inimest võlgnevustega seotud probleemide lahendamisel.²⁵ Kui selle teenuse eest küsitaks inimese käest veel tasu, ei pruugi ta olla võimeline seda teenust KOVilt vastu võtma.

93. Ilma inimese ja tema perekonna majanduslikku olukorda arvestamata loobutakse omaosaluse küsimisest ka siis, kui inimene vajab mõnda teenust väga sagedasti ja sellest teenusest sõltub oluliselt tema toimetulek.

Näiteks jätavad mõned KOVid omaosaluse küsimata sotsiaaltranspordi teenuse eest, kui inimesel on vaja sagedasti liikuda kodu ja haigla vahel (nt dialüüsipatsiendid). Eesti Puuetega Inimeste Koja sõnul ei küsi enamik KOVe omaosalust tugisiku teenuse korral.

Teadmiseks, et

intervjuude käigus mainisid mitmed KOVid olukordi, kus sotsiaalteenust saav inimene soovib teenust rohkem, kui on tema tegelik abivajadus ette näeb. Seejuures on inimeste peamine motivatsioon sotsiaalne suhtlemine, mitte sotsiaalabi. Neis olukordades püüab KOV leida eraldi lahenduse, et toetada ühelt poolt inimese heaolu ning samas jääda abivajaduse osutamise KOVi kohustuste ja võimaluste piiresse.

94. KOVide sõnul on omaosalus vajalik, sest see paneb inimesi rohkem läbi mõtlema, kas ja kui palju nad mõnes valdkonnas tegelikult abi vajavad. See on vajalik, kuna sageli peavad KOVid kokku puutuma ka inimestega, kes soovivad sotsiaalteenuseid saada mugavuse, mitte vajaduse tõttu.

Näiteks võib tasuta sotsiaalteenus inimesele tunduda ahvatlev, kui naabrile tuuakse iga nädal küttepuid kuurist tuppa. Inimene võib seda KOVilt soovida, kuid on suuteline sama ülesannet ka ise täitma.

95. Mõned inimesed ei soovi tasu eest sotsiaalabi vastu võtta. KOVid selgitasid, et kui inimene pole nõus teenuse eest tasuma, aga on ilmselge,

²⁴ [Sotsiaalhoolekande seadus](#), § 16 lg 2.

²⁵ [Sotsiaalhoolekande seadus](#), § 44 lg 1.

et ilma teenuseta jääb ta kehvemasse olukorda, loobutakse tasu küsimisest.

96. Samas, nagu eespool kirjeldatud, tuvastavad KOVid inimese abivajadust erinevate hindamisvahenditega, mistõttu on abivajav inimene ning abivajaduse olulisus KOVides määratletud erinevalt (vt p-d 56–57, 62). Seetõttu tuvastavad KOVid inimestel abivajadust erinevatel alustel ja omaosaluse küsimisest loobumise praktika on erinev. Siiski loobuvad KOVid enda sõnul sotsiaalteenuse eest tasu küsimast, kui inimese abivajadus on suur.

Omavalitsused on hädas teenustasu suuruse määramisega, et täita seadusest tulenevat kohustust

97. Intervjuudest ja küsitlusest selgus, et KOVid kasutavad teenustasu määramisel pigem hinnakirju, mis on kõigile inimestele samad. Hinnakirjad võivad seejuures sisaldada kindlatele sihtrühmadele soodustusi (nt üksi elavad eakad, õpilased), kuid sel juhul käsitletakse neid sihtrühmi ühetaoliselt ehk ei arvestata konkreetse inimese majanduslikku olukorda.

98. Kindla hinnakirja kasutamine ei ole iseenesest vale, kui inimesele antakse selgelt teada, et enne hinnakirja rakendamist hinnatakse iga inimese abivajadust ja majanduslikku võimekust teenuse eest tasuda. Ent Riigikontrolli audit näitas, et paljud KOVid ei teavita sellest inimesi.

99. Kui KOVid on püüdnud arvestada inimese majandusliku olukorraga, on neile valmistanud probleeme andmete kättesaadavus ning teadmatus, millist sissetulekuliiki (nt puuetega inimeste sotsiaaltoetus, pension) võib omaosaluseks arvestada. KOVid mainisid, et nad ei näe välisriigis teenitud tulu või välisriigi makstavaid hüvitisi. Sissetulekute info saamiseks kasutavad KOVid STARi, kuid küsivad ka pangaväljavõtteid, et selgitada välja inimese võimekus omaosalust tasuda.

100. Kui inimene ei soovi pangaväljavõtet esitada, kuid tal on vajadus mõne sotsiaalteenuse järele, on KOVid enda sõnul teinud otsuse andmebaasidest kättesaadava info põhjal. Abivajajale osutatakse teenust igal juhul, ning kui hiljem selgub, et inimene on võimeline tasuma omaosalust, on mõni KOV enda sõnul kasutanud tagasinõude võimalust.

101. KOVid kirjeldasid ühe praktikana, et kui inimesel ei ole raha omaosaluse tasumiseks, proovivad nad välja selgitada, kas inimene vastab ka toimetulekutoetuse saamise tingimustele. Mõned KOVid paluvad sellisel juhul inimesel täita ka toimetulekutoetuse taotluse. Riigikontroll on varasemas auditis tuvastanud, et KOVid kipuvad aga toimetulekutoetuse vajajaid bürokraatiaga koormama.

Enamik omavalitsusi (ca 90%) nõuab toimetulekutoetuse taotlejalt infot, mida ei kasutata üldse või ei kasutata küsitud kujul. Näiteks tuleb tulud ja kulud taotlusel detailselt avada. Tegelikult hangib omavalitsus toetuse arvestamiseks vajaliku info tulude kohta aga valdavalt andmepäringutega riigi andmekogudest (78% tulukirjetest) ja kulude osas usaldab taotlusele lisatud arveid.²⁶

Takistused inimese majandusliku olukorraga arvestamisel

Teadmiseks, et

omavalitsustel on STARi kaudu võimalik näha Sotsiaalkindlustusameti makstavate toetuste, hüvitiste ja pensionide andmeid, töötukassa makstavate toetuste ja hüvitiste andmeid, inimese kinnisvara ja sõidukite andmeid ning töötamise andmeid, sh seda, kas inimene on ettevõtte juhatuse liige või FIE.

²⁶ „[Toimetulekutoetuse kui riikliku sotsiaalse korralduse](#)“, Riigikontroll, 2023, lk 2.

102. Riigikontroll eeldas, et kõik inimesed ei pruugi soovida KOVile öelda, et omaosaluse tasumine valmistab neile majanduslikke probleeme, ning nad loobuvad seetõttu pakutavast teenusest. Seetõttu küsis Riigikontroll KOVidelt, kuidas on nad peamiselt käitunud olukordades, kui inimene on loobunud teenusest, ilma et tema abivajadus oleks muutunud. Kui KOVidel selliseid situatsioone ette pole tulnud, eeldas Riigikontroll, et inimese abivajaduse terviklik hindamine on KOVil õnnestunud.

103. Teenusest loobumist ilma abivajaduse muutuseta polnud ette tulnud vaid 27%-l vastajatest (17 KOVi). Niisama palju KOVe vastas, et teenusest loobumise põhjuste väljaselgitamisel ilmnes, et teenusest ei loobutud tasu tõttu. KOVid kirjeldasid, et mõnikord loobuvad inimesed teenuse kasutamisest seepärast, et neile ei meeldi teenuseosutaja seatud tingimused (nt hügieeninõuded).

104. Kui on selgunud, et teenusest on loobutud raha tõttu (13 KOVi, 20% vastajatest), on KOVid püüdnud leida lahenduse, kuidas jätkata teenuse osutamist. Näiteks on KOV vähendanud tasu kütteperioodiks või püsivalt vabastanud omaosaluse küsimisest.

105. Soodsamas seisus on need inimesed, kes on sotsiaalteenuste saamise suhtes nõudlikumad või on valmis esitama lisataotlusi vajaduspõhise toetuse saamiseks. Riigikontrolli arvates ei peaks inimene sotsiaalteenuse omaosaluse maksmiseks eraldi toetust taotlema, kuna see pikendab tema teekonda abivajaduseni ning ei ole ka tema väarikust austav kohtlemine. Lisaks on inimeselt lisataotluse küsimine märk sellest, et terviklik hindamine ei ole õnnestunud.

Omaavalitsused vajavad sotsiaalteenuse tasu suuruse määramise praktika ühtlustamiseks abistavaid juhiseid ja tööriistu

106. Küsitluse vastuste järgi tajuvad KOVid, et abivajajate toetamise praktika on üle Eesti ebaühtlane ning see tekitab sotsiaalabi osutamisel probleeme. KOVid selgitasid, et inimestel on tekkinud teatud ootused pakutava sotsiaalabi suhtes ning see võib tekitada pahameelt, kui KOV ei osuta abi nii, nagu inimene on harjunud.

107. Enim vajavad KOVid, et tekiks üle Eesti ühtne arusaam minimaalsetest nõutest, mille järgi saab pidada inimest abivajajaks, kes pole võimeline omaosalust tasuma. KOVid tõid välja, et tasu arvestamise (ja muud sotsiaalabi osutamist puudutavad) soovituslikud juhendid ja abivahendid peaks olema riigi tasandil välja töötatud seaduse jõustumise hetkeks, et üle Eesti tekiks algusest peale ühtsem praktika.

Juhise asemel kirjeldati ka vajadust soovitusliku kalkulaatori järele, kuhu KOV saaks sisestada inimese tulud ja kulud (nt kommunaalkulud suvel ja talvel, eri liiki tulud) ning mis arvutaks omaosaluse.

108. Sotsiaalministeerium on teadlik, et KOVid ei kipu inimese omaosalust diferentseerima, kuid ei pea seda probleemiks. Nende sõnul peab inimene ise teada andma, kui ta ei tule toime. Riigikontrolli hinnangul on taolise olukorra tekkimine aga märk sellest, et KOV on jättnud oma seadusest tuleneva kohustuse täitmata ehk ei ole arvestanud inimese abivajaduse hindamisel tema võimalustega omaosalust tasuda.

109. Riigikontroll leiab, et SKA pole abivajaduse hindamise süsteemi arendamisel lahendanud tasu suuruse arvestamise olulisi probleemkohti. SKA saaks panustada tasu suuruse arvestamise rakenduspraktika kujundamisse, andes selgemaid soovituslikke juhiseid.

/allkirjastatud digitaalselt/

Ines Metsalu-Nurminen
auditiosakonna peakontrolör

Riigikontrolli soovitused ja auditeeritute vastused

Riigikontroll andis auditi põhjal Haapsalu, Paide, Loksa, Rakvere, Pärnu ja Sillamäe linnavalitsusele ning Lügane, Märjamaa, Rae, Rõuge, Saaremaa, Saarde, Haljala, Jõgeva ja Peipsiääre vallavalitsusele soovitusi ning tegi tähelepaneku Sotsiaalministeeriumile.

Haapsalu linnapea saatis 25.03.2024, Paide linnapea 20.03.2024, Loksa linnapea 25.03.2024, Rakvere linnapea 25.03.2024, Pärnu linnapea 26.03.2024, Sillamäe linnapea 19.03.2024, Lügane vallavanem 20.03.2024, Märjamaa vallavanem 19.03.2024, Rae vallavanem 25.03.2024, Rõuge vallavanem 20.03.2024, Saaremaa vallavanem 20.03.2024, Saarde vallavanem 20.03.2024, Jõgeva vallavalitsus 15.03.2024, Peipsiääre vallavalitsus 19.03.2024 ja Haljala vallavanem 03.04.2024 oma vastuse Riigikontrolli soovitustele.

Sotsiaalminister saatis 25.03.2024 ja Sotsiaalkindlustusameti peadirektor 02.04.2024 oma vastuse Riigikontrolli tähelepanekute kohta.

Riigikontrolli peamised tähelepanekud ning Sotsiaalministeeriumi ja Sotsiaalkindlustusameti vastused

Sotsiaalministri üldised kommentaarid auditiaruande kohta	
Mitmed Riigikontrolli aruandes välja toodud probleemid ja ettepanekud sisalduvad „Heaolu arengukavas 2023–2030“, millest lähtuvalt on paljud erivajadusega inimesi toetavad lahendused Sotsiaalministeeriumil juba tehtud või töös. Olulisemateks töös olevateks reformideks on näiteks abivajadusest lähtuva rehabilitatsiooniteenuste süsteemi loomine, abivahendite ja meditsiiniseadmete integreerimine, sotsiaal- ja tervisevaldkonna mitmetasandilise integratsiooni ja koostöömodeli väljatöötamine ning abivajaduse hindamisvahendi digitaliseerimine ühes andmevahetuse parandamisega. Lisaks kavandame muudatusi puude tuvastamise ja töövõime hindamise põhimõtetes, et luua tööealiste erivajadusega inimestele ühtne tugisüsteem. Seetõttu on hea tõdeda, et Riigikontrolli tähelepanekud toetavad meie olulisi valdkonnas töös olevaid muudatusi. Järgnevalt esitan tähelepanekutele vastused riigi tegevuse ja kohaliku omavalitsuse tegevuse aruandele eraldi. Kohaliku omavalitsuse tegevuse aruandes oli tähelepanek Sotsiaalministeeriumile, millele vastame koos kahe teise Sotsiaalministeeriumit puudutava üldise tähelepanekuga allpool tabelis.	
Riigikontrolli tähelepanek	Sotsiaalministri vastus
Määrata täpsemalt Sotsiaalkindlustusameti kohalike omavalitsuste suunalise tegevuse ülesanded, et amet saaks toetada omavalitsusi oma määrusi seadusega kooskõlla viima nii teenuse saamise tingimuste kui ka tasu määramise asjus.	Sotsiaalhoolekande seadus (§ 14) seab KOVidele kohustuse kehtestada sotsiaalhoolekandeline abi andmise korra, mis peab sisaldama vähemalt sotsiaalteenuste ja -toetuste kirjeldust ja rahastamist ning nende taotlemise tingimusi ja korda. Omavalitsuste toetamiseks on Sotsiaalkindlustusametis alates 2019. aastast KOVi nõustamistalitus, kes saab anda juhiseid omavalitsuse sotsiaaltöö ametnikele õigusaktidest, kohtulahenditest ja õiguskantsleri soovitustest lähtuva sotsiaalhoolekandeline abi andmise korra koostamiseks. Nõustume, et ülesandeid tuleb täpsustada ning 2024. a vaadatakse üle Sotsiaalkindlustusameti osutatavad teenused, sh määratletakse täpsemalt Sotsiaalkindlustusameti roll ja ülesanded kohalike omavalitsuste suunal. Lisaks käivitab 2024. a Sotsiaalministeerium Šveitsi-Eesti koostööprogrammi sotsiaal- ja lastekaitsetöötajate tasemeõppekavade uuendamiseks ja täiendkoolituse süsteemi loomiseks, mille üheks osaks on plaanitud sotsiaalvaldkonna töötajatele sh õiguslaste teadmiste tugevdamine ning täienduskoolitused ja arenguprogrammid. Tasu määramisel on siiani olnud kohalikel omavalitsustel võimalik juhendada riigikantselei poolt 2017. aastal tellitud analüüsist ja juhendist (vt veebilehekülje lõpus „Analüüsi läbiviimine ning juhendmaterjali koostamine kohalikele omavalitsustele seoses ülalpidamiskohustuse tõlgendamise ja pereliikme hooldamise seisukohalt“). Kuivõrd tänaseks on muutunud ööpäevaringse üldhooldusteenuse rahastamine ja perekonnaseadus ülalpidamise andmisel, planeerime juhendmaterjalides muudatusi 2025. aastal. Riigikontrolli kommentaar: Omavalitsustel ei ole asjakohast juhendmaterjali just sotsiaalteenuste tasu suuruse arvestamise kohta. Mainitud juhendmaterjal puudutab sotsiaalteenuste tasu arvestamist vähesel määral.
Riigikontroll tuvastas, et mitmete kontrollitud omavalitsuste määrad on siiani vastuolus sotsiaalhoolekande seadusega, sest seavad sotsiaalteenuse saamise tingimuseks Sotsiaalkindlustusameti tuvastatud puude. Üks põhjus, miks KOVides esineb siiani seadusega vastuolus	Selleks aastaks on Sotsiaalministeeriumi ja Sotsiaalkindlustusameti vahelises tööplaanis kokku lepitud, et esmajärjekorras uuendab Sotsiaalkindlustusamet koduteenuse, väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse, eluruumi tagamise teenuse, tugiisikuteenuse, isikliku abistaja teenuse ja täisealise isiku hoolduse teenuste põhised juhendid. Samuti on kaasajastatakse väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse ja koduteenuse kvaliteedijuhised. Teiste sotsiaalteenuste juhiste uuendamiseni jõutakse järgmisel aastal.

olevaid määrusi, võib olla see, et mitmed Sotsiaalkindlustusameti poolt kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöö ametnikele koostatud soovituslikud juhendid sisaldavad eksitavat infot. Neist juhenditest võib välja lugeda, et need teenused on mõeldud eeskätt vaid ameti tuvastatud puudega inimestele.	
Sotsiaalkindlustusamet on võimaldanud aastate jooksul KOVidele erinevaid hindamisvahendeid, kuid üle poolte KOVidest neid ei kasuta. Abivajaduse hindamise praktika ühtlustamist ja kvaliteedi tõstmist takistab see, et Sotsiaalkindlustusameti soovituslikku hindamisvahendit pole siiani viidud kaasaegsele ja mugavale platvormile.	Täisealise abivajaduse esmane hindamisvahend viiakse kaasaegsele ja mugavale platvormile (STARi keskkonda) ja tehakse KOVidele kättesaadavaks 2025. a alguseks. Eelmise aasta lõpus korraldas Sotsiaalministeerium hanke abi- ja toetusvajaduse ning hoolduskoormuse hindamisvahendi kasutamise koolituseks kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajatele. Koolituste eesmärk oli tõsta ka KOV sotsiaaltöötajate teadlikkust ja kompetentsi sotsiaalhoolekandelse abi korraldamisel. Alates sellest aastast anti hindamisvahendite alase nõustamise ja koolitamise ülesanne üle Sotsiaalkindlustusametile, kes jätkab aasta teises pooles sotsiaaltöötajatele koolitusi.

Sotsiaalkindlustusameti vastus

SKA saab oma tegevustes lähtuda ainult kehtivatest õigusaktidest.

Käesoleval ajal ei aseta ükski seadus Sotsiaalkindlustusametile kohustust kohaliku omavalitsuse nõustamiseks, sh kohaliku omavalitsuse kohustust sellest nõustamisest lähtuda või saadud soovitusi rakendada. Seetõttu ei saa me nõustuda eelnõudes esitatud läbiva eeldusega, et SKA ei nõusta KOV-e piisavalt ja/või ei panusta piisavalt juba koostatud juhendite ülevaatamise ja täpsustamise, mis tähendab, et KOV lähtub eksitavast informatsioonist.

Oleme teinud ja teeme ka edaspidi Sotsiaalministeeriumile ettepanekuid õigusaktide täiendamiseks või täpsustamiseks viisil, mis tagab riigi poolt pakutavate teenuste sisu ja rakendamispõhimõtete ühetaolisuse. Pikemas vaates on küsitav, kas riik saab üldse sellise kohustuse kohaliku omavalitsuse suhtes võtta, isegi kui taolise seaduseelnõu väljatöötamine algatada, sest tulenevalt Eesti Vabariigi põhiseaduse § 154 universaalpädevusest on KOVil õigus ilma erivolitusega otsustada ja korraldada kõiki kohaliku elu küsimusi.

Kohustuslikud omavalitsuslikud ülesanded on sätestatud nt kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6 lõigetes 1–2¹, sh

- **korraldada vallas või linnas sotsiaalteenuseid, -toetusi jm sotsiaalabi**, eakate hoolekannet, kultuuri-, spordi- ja noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, ruumilist planeerimist, valla- või linnasest ühistransporti ning valla ja linna teede ehitamist ja korrashoidu, kui need ülesanded ei ole seadusega antud kellegi teise täita (lg 1).

Põhiseaduse kommenteeritud väljaandes on samuti markeritud probleem, et „Omavalitsuslike ülesannete piiritlemine riiklikest ülesannetest on keerukas probleem. Mitmetähenduslikkus on omane juba avalikule ülesandele kui õiguslikule kategooriale (ülesandevaldkond, osaülesanded). PS näeb teatud ülesannete osas täitjana nii riiki kui ka KOV-ü-d (§ 28 lg 3, § 37), st teatud avalik ülesanne kuulub üheaegselt nii riigi kui ka KOV huviväärile (*res mixtae*).“²⁷

Seni on SKA kohalike omavalitsuste nõustamisteenus toiminud Euroopa Sotsiaalfondi vahendite toel ehk riigieelarvelisi vahendeid selleks sisuliselt ette nähtud ei ole.

Siiski toome välja, et SKA uuendab 2024. aasta jooksul ehk selle aasta detsembri lõpuks kõiki KOVidele mõeldud juhendeid eesmärgiga tagada õigusaktidest tulenevate nõuete ja kohustuste ühetaoline rakendamine KOVi tasandil. Kuid nii olemasolevad kui uuendatavad juhendid on soovitusliku iseloomuga, seega ei ole nende täitmine riigi poolt kontrollitav ega tagatav. Teatavad muudatused on meie hinnangul võimalik tulevikus teha poliitilisel tasandil, arvestades seejuures põhiseadusest tulenevaid eeldusi.

Riigikontrolli soovitused ja kohalike omavalitsuste vastused

Omavalitsused seavad Sotsiaalkindlustusameti tuvastatud puude sotsiaalteenuse saamise tingimuseks

41. Riigikontrolli soovitus Haapsalu ja Paide linnavalitsusele ning Märjamaa, Rae, Rõuge, Saarde ja Haljala vallavalitsusele: viia omavalitsuse määrused kooskõlla sotsiaalhoolekande seadusega nii, et ühegi KOVi korraldatava sotsiaalteenuse saamise tingimuseks poleks seatud Sotsiaalkindlustusameti tuvastatud puuet. (p 39)

Haapsalu linnavalitsuse ja Märjamaa, Rõuge ning Saarde vallavalitsuse vastused antud soovitusel on kajastatud järgmise soovitusel juures koos.

Paide linnavalitsus

Paide Linnavalikogu on 26.01.2024 muutnud 21.12.2017. a määrust nr 42 „Sotsiaalhoolekandelse abi andmise kord“. Muudatus jõustus 01.02.2024, terviktekst leitav <https://www.riigiteataja.ee/akt/425032022021?leiaKehtiv>.

Koduteenuse osas: dokumendinõudega vastuolu § 45 lg 1 p 3: „Koduteenuse taotlemiseks esitab teenust taotlej isik ametiasutusele kirjaliku taotluse, milles märgitakse: informatsioon puude ning sellest tingitud raskusastme kohta“ on muudetud: „Koduteenuse taotlemiseks tuleb esitada ametiasutusele taotlus, milles märgitakse teenuse taotlemise põhjus“.

²⁷ Põhiseaduse kommenteeritud väljaanne <https://pohiseadus.ee/sisu/3639>, kommentaar nr 8 PS §-le 154

Tugiisikuteenuse osas: dokumendinõudega vastuolu § 50 lg 1 p 3: „Tugiisikuteenuse taotlemiseks esitab teenust taotlev isik ametiasutusele kirjaliku taotluse, milles märgitakse: informatsioon puude ning sellest tingitud raskusastme kohta“ on muudetud: „<i>Tugiisikuteenuse taotlemiseks tuleb esitada ametiasutusele taotlus, milles märgitakse teenuse taotlemise põhjus</i>“. Isikliku abistaja teenuse osas: seadusega vastuolu § 54 lg 7: „Isikliku abistaja teenust on õigus saada sotsiaalhoolekandega hõlmatud isikul, kellele on määratud puue [...]“ on muudetud: „<i>Kehtetu</i>“; seadusega vastuolu § 55 lg 9: „Isiklik abistaja määratakse perioodiks, mil isikule on määratud puue“ on muudetud: „<i>Teenusele määramise haldusakt vaadatakse läbi lähtuvalt teenuse saaja vajadustest, kuid mitte harvemini kui üks kord 12 kuu jooksul. Täiendused ja muudatused fikseeritakse haldusakti muutmise ning vajadusel ka teenuse osutamise lepingus</i>“; dokumendinõudega vastuolu § 55 lg 1 p 3: „Isikliku abistaja teenuse taotlemiseks esitab teenust taotlev isik ametiasutusele kirjaliku taotluse, milles märgitakse: informatsioon puude ning sellest tingitud raskusastme kohta“ on muudetud: „<i>teenuse taotlemise põhjus</i>“. Ekslikult on jäänud muutmata: 1) isikliku abistaja teenuse osas kodulehel oleva info vastuolu: „Kodulehel pole SKA tuvastatud puude nõuet teenuse saamise tingimuseks märgitud, küll aga on määrusega kooskõlas dokumentide nõuded“ ja 2) täisealise isiku hoolduse osas seadusega vastuolu: Paide Linnavalikogu 21.12.2017. a määrus nr 42 „Sotsiaalhoolekandelise abi andmise kord“ § 26 lg 1: „Hooldaja määramist on õigus taotleda raske või sügava puudega sotsiaalhoolekandega hõlmatud täisealise isikul [...]“. Paide linnavalitsus valmistab ette määruse nr 42 muutmise eelnõu, et likvideerida osundatud puudus, samuti viime seadusega kooskõlla kodulehel oleva info isikliku abistaja teenuse osas. Tegevused kavatseme lõpule viia tähtajaga 31.05.2024.
Rae vallavalitsus Täname tähelepanekute ja soovitude eest! Tunnistame, et ekslikult on jäänud aruandes väljatoodud kordadesse sisse, et abi saamise tingimuseks on puude olemasolu, mis on vastuolus sotsiaalhoolekandete seaduse § 3 lõike 1 punktiga 1. Igapäevaselt elanikele abi korraldamisel lähtub Rae vallavalitsus hinnatud abivajadusest ning teenuste osutamine toimub vastavalt sellele. Õigusaktidega mittevastavuses olevad teenuste osutamist reguleerivad korrad viiakse õigusaktidega vastavusse hiljemalt 15. maiks 2024.
Haljala vallavalitsus Kontrollaruande lehekülj 10 punkt 39 toob välja, et sotsiaalhoolekandelise abi andmise määrused seavad teenuse saamise tingimuseks SKA tuvastatud puude ehk on vastuolus sotsiaalhoolekandete seadusega teiste hulgas ka Haljala vallas. Sotsiaalhoolekandete seaduse § 26 lg 1 sätestab, et kohaliku omavalitsuse üksus seab isiku taotluse alusel hoolduse täisealisele isikule, kes vaimse või kehalise puude tõttu vajab abi oma õiguste teostamiseks ja kohustuste täitmiseks. Haljala valla määruste sõnastuses on märgitud teenuse saamise tingimuseks just SKA tuvastatud puue, lähtudes faktist, et puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse § 23 alusel puude raskusastme tuvastab Sotsiaalkindlustusamet. Selles osas leiame, et sõnastus on korrektne. Varasemalt oleme lähtunud ka SKA juhendmaterjalidest, kus on osa teenuste puhul viidatud, et puude olemasolu on teenuse määramisel üheks eelduseks, millele lisanduvad muud olulised asjaolud. Võimalikku vastuolu sotsiaalhoolekandete seadusega näeme ainult asjaolus, et teenuse saamise eelduseks oleme määranud raske või sügava puude olemasolu. Selles osas teeme ettevalmistused puudujäägi kõrvaldamiseks määruste muutmise menetluseks hiljemalt 30. juuniks 2024. Kontrollaruande lisades A ja B toodud tähelepanekud valla kodulehel oleva info kohta võtame arvesse ning täiendame kodulehel olevat teavet jooksvalt. Haljala Vallavalitsuse 25.04.2018. a määruse nr 4 „Sotsiaaltoetuste ja sotsiaalteenuste taotlemise avalduste vormide kehtestamine“ lisa 9 taotluse osas on kontrollaruandes märgitud, et taotluses, tuleb märkida puude raskusaste, kuid valikut puude puudumise kohta pole. Selgitame, et kui isikul pole puuet määratud, siis jätab ta puude märkimata ja sellest lähtuvalt on arusaadav, et tal puue puudub. Samuti märgime, et Haljala valla elanikud esitavad sotsiaalteenuste taotlusi valdavalt iseteeninduskeskkonnas SPOKU. SPOKU keskkonnas on valik puude olemasolu või puudumise kohta olemas. Kokkuvõtteks soovime juhtida tähelepanu asjaolule, et nii sotsiaalhoolekandete seadus kui ka Haljala Linnavalikogu 17.10.2023. a määruse nr 53 „Haljala valla sotsiaalhoolekandelise abi andmise tingimused ja kord“ panevad sotsiaalvaldkonna spetsialistidele kohustuse inimese abivajadust hinnata. Hindamise osaks on alati ka erakorraliste asjaoludega arvestamine. Kui me räägime teenuse kättesaadavuse tagamisest, siis nimetatud määruse § 7 annab Haljala Vallavalitsusele (täitevorganina) võimaluse ametiasutuse teenistuja (sotsiaalvaldkonna spetsialisti) põhjendatud ettepanekul õiguse teha alati ka erandeid määrusega kehtestatud toetuse taotlemise, määramise ja maksmise tingimustest. Neid on vajadusel tehtud ja põhjendatud juhtudel ei ole jäänud teenus või toetus määramata.
Omavalitsused ei arvesta sotsiaalteenuse tasu suuruse määramisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga 42. Riigikontrolli soovitus Haapsalu, Loksa, Rakvere, Pärnu ja Sillamäe linnavalitsusele ning Lügane, Märjamaa, Rõuge, Saaremaa, Saarde, Haljala, Jõgeva ja Peipsiääre vallavalitsusele: viia omavalitsuse määrused kooskõlla sotsiaalhoolekandete seadusega nii, et sotsiaalteenuse tasu määramisel arvestataks inimese ja tema pere majandusliku olukorraga. (p 40)
Haapsalu linnavalitsus (mõlema soovitude kohta) Haapsalu Linnavalitsus planeerib 2024. aasta jooksul viia kontrollaruandes nimetatud määrused seadusega kooskõlla ja kooskõlastada määruse info kodulehel oleva infoga.
Loksa linnavalitsus Palusite meil esitada oma kirjalik arvamus kontrollaruande „Omavalitsuste tegevus erivajadustega inimeste toetamisel“ eelnõus käsitletud Loksa linna puudutavate tähelepanekute ja soovitude kohta. Aruande eelnõus tegite Loksa linnale soovitude viia sotsiaalteenuste osutamise kord kooskõlla sotsiaalhoolekandete seadusega nii, et sotsiaalteenuse tasu määramisel arvestataks inimese ja tema pere majandusliku olukorraga.

Teatame, et viime 2024. esimese poolaasta jooksul Loksas linnas kehtiva sotsiaalteenuste osutamise korra sotsiaalhoolekande seadusega kooskõlla nii, et sotsiaalteenuse tasu määramisel arvestataks inimese ja tema pere majandusliku olukorraga, täiendades tasu maksmist käsitlevaid sätteid erinevate sotsiaalteenuste juures.
Rakvere linnavalitsus Rakvere Linnavalitsus on kätte saanud Riigikontrolli soovitusel ja arvestab nendega. Linnavalitsus planeerib Rakvere linna sotsiaalteenuste määramise ülevaatamise 2024. aasta jooksul ja viib sisse vajalikud muudatused. Rakvere Linnavalitsus hindab sotsiaalteenuste määramisel abivajadust, sh majanduslikku toimetulemist, kuid kirjeldame antud asjaolud paremini lahti määrustes.
Pärnu linnavalitsus Edastasite 28.02.2024 kirjaga 2-1/80111/6 Pärnu Linnavalitsusele Riigikontrollil valminud kontrolliaruande „Riigi ja omaavalitsuste tegevus erivajadustega inimeste toetamisel“ eelnõu ja palusite esitada kirjalikult arvamus aruandes käsitletud Pärnu linna puudutavate tähelepanekute ja soovitude kohta. Täna Teid esitatud tähelepanekute ja soovitude eest ning allpool esitan meiepoolse arvamuse. Vabandan, et vastamine on viibinud. Riigikontrolli tähelepanekud ja soovitusel (lühivõtted auditi tekstis): Pärnu linna sotsiaalhoolekandekandise abi andmise määramise ei arvesta teenuse tasu määramisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga ehk ei ole kooskõlas sotsiaalhoolekande seadusega, kuna määramisel toodud soodushinnaga koduteenuse osutamisel arvestatakse üksnes taotleja sissetulekuga, mitte vara ja kohustustega. Riigikontroll soovib Pärnu linnal viia määramise kooskõlla sotsiaalhoolekande seadusega nii, et sotsiaalteenuse tasu määramisel arvestataks inimese ja tema pere majandusliku olukorraga. Pärnu Linnavalitsuse arvamus ja selgitused: Pärnu Linnavalitsus ei ole nõus Riigikontrolli arvamusega, et Pärnu linna sotsiaalhoolekandekandise abi andmise määramise ei arvesta teenuse tasu määramisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga ehk ei ole kooskõlas sotsiaalhoolekande seadusega. Pärnu Linnavolikogu 20.05.2021. a määruse nr 5 „Sotsiaalteenuste osutamise kord“ (26.11.2023 redaktsioon, RT IV. 23.11.2023, 18) § 6 lg 2 sätestatakse, et teenuse saajalt võetava tasu suurus oleneb teenuse mahust, teenuse maksumusest ning teenust saava isiku ja tema perekonna majanduslikust olukorrast. Korra § 6 lg 4 järgi võib teenuse saaja taotluse alusel põhjendatud juhtudel otsustada teenuse eest tasumisest vabastamise või selle vähendamise. Selleks, et inimene ei satuks olukorda, kus ta peab valima enda ja oma pere esmavajaduste rahuldamise ning vajaliku sotsiaalteenuse saamise vahel, kaetakse korra § 6 lg 3 alusel teenuse saajalt võetava tasu suuruse ja teenuse kogumaksumuse vahe linnaeelarvelistest vahenditest. Sotsiaalteenuste osutamise korra üldsätetes sätestatu laiendab kõigile korra sätetele. Linnavolikogu on § 7 lg 4 proaktiivselt koduteenuse kättesaadavuse tagamiseks täpsustanud, kellele tagatakse ilma liigse bürokraatiata soodushinnaga teenuse osutamine. Taotluse menetlemise ja teenuse korraldamise praktikas arvestatakse, et juhul, kui soodushinnaga teenuse osutamine siiski ei taga isikule vajalikul moel koduteenuse kättesaadavust, siis on võimalik korra üldsätetest tulenevalt isikult võetava tasu suurus muuta teenuse mahust, teenuse maksumusest ning teenust saava isiku ja tema perekonna majanduslikust olukorrast tulenevalt. Kokkuvõtvalt leian, et õigusselguse huvides ja koduteenuse korraldamise kehtiva praktika jätkamiseks on otstarbekas täpsustada Pärnu linna sotsiaalteenuste osutamise korras soodustingimustel osutatava koduteenuse regulatsiooni.
Sillamäe linnavalitsus Esitasite Sillamäe Linnavalitsusele kontrolliaruande eelnõu „Omaavalitsuste tegevus erivajadustega inimeste toetamisel“ ning palusite esitada Riigikontrollile kirjalikult oma arvamus aruandes käsitletud Sillamäe linna puudutavate tähelepanekute ja soovitude kohta. Kinnitame, et oleme tutvunud Teie edastatud kontrolliaruande eelnõuga. Nõustume täielikult üldiste järeldustega. Teatame, et teeme Sillamäe Linnavolikogule ettepaneku sotsiaalteenuste osutamise korra muutmiseks vastavalt Riigikontrolli tähelepanekutele ja soovitudele.
Lüganuse vallavalitsus Riigikontroll edastas 28.02.2024 Lüganuse Vallavalitsusele kontrolliaruande „Omaavalitsuste tegevus erivajadustega inimeste toetamisel“ eelnõu auditi käigus tehtud tähelepanekute ja soovitude kohta, mis puudutavad Lüganuse valda. Riigikontroll soovib Lüganuse Vallavalitsusel viia määramise „Sotsiaalhoolekandekandise abi andmise kord“ kooskõlla sotsiaalhoolekande seadusega, nii et sotsiaalteenuse tasu määramisel arvestataks inimese ja tema pere majandusliku olukorraga. Muu tähelepanekuna märkas Riigikontroll, et Lüganuse vald on seadnud kitsenduse täisealise isiku hooldaja toetuse maksmisele seeläbi, et seda saab üksnes raske või sügava puudega inimese hooldamisel. Samuti märkis Riigikontroll, et Lüganuse valla kodulehel puudub info tugiisikuteenuse, isikliku abistaja teenuse hinna ja isiku omaosaluse suuruse kohta. Lüganuse Vallavalitsus nõustub kontrolliaruande eelnõus esitatud soovitud. Käesoleva kirjaga teatame puuduste likvideerimise ajakava: Lüganuse valla kodulehele tugiisikuteenuse ja isikliku abistaja teenuse kohta käiva informatsiooni täiendamine – tähtaeg 20.03.2024. a; Lüganuse Vallavalitsuse korraldus „Sotsiaalteenuste hindade kehtestamine“ – tähtaeg 25.03.2024. a; Lüganuse Vallavolikogu 07.02.2018. a määruse nr 14 „Sotsiaalhoolekandekandise abi andmise kord“ § 23 ja § 31 sotsiaalhoolekandekandise seadusega kooskõlla viimine – tähtaeg 30.04.2024.
Märjamaa Vallavalitsus (mõlema soovitude kohta) Märjamaa Vallavalitsus nõustub Riigikontrolli kontrolliaruandes „Omaavalitsuste tegevus erivajadustega inimeste toetamisel“ välja toodud tähelepanekute ja soovitud. Kontrolliaruandes toodud soovitude täitmiseks planeerib Märjamaa Vallavalitsus erivajadustega inimeste toetamist reguleerivad korrad (Märjamaa Vallavolikogu 15.05.2018. a määruse nr 26 „Sotsiaalhoolekandekandise abi andmise kord“ ja Märjamaa Vallavolikogu 15.05.2018. a määruse nr 27 „Sotsiaalteenuste toetuse piirmäärade kehtestamine kord“) uuesti üle vaadata ja hiljemalt 2024. aasta augustis-septembris uues redaktsioonis kehtestada.
Rõuge vallavalitsus (mõlema soovitude kohta) Täna Teid tähelepanu juhtimast puudustele Rõuge vallavalitsuse regulatsioonides. Rõuge vallavalitsus lähtub sotsiaalhoolekandekandise abi andmisel inimese vajadusest ning sotsiaalhoolekandekandise abi andmise põhimõtetest. Sotsiaalteenuse saamisel ei

ole tingimuseks Sotsiaalkindlustusameti tuvastatud puue ning Rõuge vallavalitsus tagab kõigile inimestele teenuste kättesaadavuse, mis tähendab, et tasu määramisel arvestatakse inimese ja tema pere majandusliku olukorraga. Kahetsusväärset on Rõuge vallavalitsuse määrused sõnastatud selliselt, et lähevad vastuollu sotsiaalhoolekandeline abi osutamise ja pole kooskõlas sotsiaalhoolekande seadusega ega tegeliku abi osutamise korraga. Ka kodulehel olev info on osaliselt eksitav. Rõuge Vallavalitsus viib määrused kooskõlla sotsiaalhoolekande seadusega ja muudab kodulehel olevat infot selliselt, et need oleks määrustega vastavuses. Määruste muutmine nõuab pikemat aega ja arutelu, seega on olukorra muutmiseks rakendatavate tegevused plaanitud lõpptähtaeg 31.12.2024. See on Rõuge vallavalitsuse jaoks piisav aeg viia määruste ja kodulehe info omavahel vastavusse ning määrused kooskõlla sotsiaalhoolekande seadusega.

Saaremaa vallavalitsus

Olete esitanud Saaremaa Vallavalitsusele ülevaatamiseks Riigikontrolli soovitusel (registreeritud vallavalitsuse dokumendi-registris 28.02.2024 nr 10-6/508-5) kontrolliaruande eelnõu „Omavalitsuste tegevus erivajadustega inimeste toetamisel“.

Vastuseks Teie pöördumisele saame anda tagasisidet edaspidiste tegevuste osas, mis puudutavad Riigikontrolli auditis soovitusi Saaremaa Vallavalitsusele: viia omavalitsuse määrused kooskõlla sotsiaalhoolekande seadusega nii, et sotsiaalteenuse tasu määramisel arvestataks inimese ja tema pere majandusliku olukorraga.

Saaremaa Vallavolikogu 26. aprilli 2019. a määruse nr 7 „Sotsiaalhoolekandeline abi andmise kord“ (edaspidi määrus) § 4 lg 1 ütleb, et „Abi määramisel võetakse vajadusel arvesse abivajava isiku ja tema perekonnaliikmete sissetulekuid, üldist majanduslikku olukorda, taotluse põhjendatust ja tulemuslikkust olukorra leevendamisel, abivajava isiku enda panust toimetuleku tagamisel ning teisi olemasolevaid võimalusi olukorra lahendamiseks“.

Määruse § 4 lg 5 kohaselt „Sotsiaalkomisjoni otsusega võib määrata abi määruks ettenägemata juhtudel ja suuruses“. Määruse § 6 lg 3 kohaselt „Teenuse saajalt võetav tasu suurus oleneb teenuse mahust, teenuse maksumusest ning teenust saava isiku majanduslikust olukorrast.“

Tulenevalt eeltoodud määruse väljavõttest leiab kinnitust, et vallavalitsus arvestab sotsiaalhoolekandeline abi andmisel alati isikute majanduslikku olukorda, et tagada abi osutamise vastavus seadusandlusega. Kinnitame, et abi määramisel seda ka rakendatakse. Nendime, et vallavalitsuse korralduses, mis reguleerib sotsiaalteenuste hinna kehtestamist, eelnimetatud määruks otseselt ei viidata, kuid korralduse punkti 5 on lisatud, et vallavalitsuse sotsiaalkomisjon võib põhjendatud juhul otsustada teenuste tasu vähendamise või tasust vabastamise. Vallavalitsuse sotsiaalkomisjon lähtub oma otsuse tegemisel just eelnimetatud määruse üldistest põhimõtetest, kuna määrus võimaldab vajadusel teha otsuseid väga konkreetse olukorra asjaolusid arvesse võttes, hinnastamise ja omaosaluse arvestamise osas, lähtuvalt isiku abivajadusest. Vallavalitsus tänab Riigikontrolli auditis välja toodud tähelepanekute eest ja annab teada, et viime teie soovituslikud ettepanekud õigusaktidesse sisse hiljemalt 2024. a IV kvartaliks.

Saarde vallavalitsus (mõlema soovitusel kohta)

Esitasite 28.02.2024 Saarde Vallavalitsusele kontrolliaruande „Riigi ja omavalitsuste tegevus erivajadustega inimeste toetamisel“ eelnõu arvamuse avaldamiseks. Oleme tutvunud kontrolliaruandes Saarde valda puudutavate tähelepanekute ja soovitusetega ning anname teada, et planeerime määrustesse ja valla kodulehele vajalikud muudatused sisse viia 2024. aasta II–III kvartali jooksul.

Nõustume, et omavalitsused vajavad sotsiaalteenuse tasu suuruse määramise praktika ühtlustamiseks rohkem abistavaid juhiseid ja tööriistu. Samas leiame, et juhised ja tööriistad peavad siiski jätma kohalikule omavalitsusele piisavalt paindlikkust. Kohalikud omavalitsused kohaliku elu ja inimeste tundjatena lähtuvad alati inimese tegelikust abivajadusest. Toetusüsteemiga ei saa luua olukorda, mis süvendaks abivajadust ning võimaldaks inimestel süsteemi kuritarvitada. Oleme seisukohal, et oma abivajaduse tõestamist ei või pidada inimese väärikust riivavaks.

Teisalt soovime lisada, et sotsiaalteenuste ja -toetuste tagamiseks on kohalikele omavalitsustele vaja täiendavat rahastust. Omavalitsused on siiani oma määrustes kehtestanud toetuse andmisel tingimused / hinnatavad näitajad seetõttu, et omavalitsuste rahalised võimalused on piiratud. Oleme nõus, et inimeste võimalus teenuste ja toetuste saamiseks ei tohiks sõltuda sellest, millises omavalitsuses ta elab, kuid selleks on vaja riigi tasandil otsuseid. Saarde valla näitel näeme igapäevaselt, et igasuguste sotsiaaltoetuste ja -teenuste saada soovijate ring oleks kordades suurem, kui omavalitsus seda oma rahaliste võimaluste juures võimaldada saab. Toetuse soovija ja tegeliku abivajaja eristamine võib praktikas sageli keeruliseks osutuda. Selleks, et kuidagigi oleks võimalik teenuse või toetuse saamise vajadust ja õigust tuvastada, oleme seadnud määrustesse konkreetseid hinnatavad näitajad, millest lähtuda. Sellised näitajad ei ole selleks, et kellegi õiguseid riivata, oleme need kehtestanud selleks, et suudaksime tõesti kõigile neile, kes konkreetset teenust tõeliselt vajavad, teenust ka osutada.

Lisaks tahame välja tuua ka selle, et omavalitsustele on pandud kohustus abivajadust hinnata, kuid inimesed, kes pöörduvad omavalitsusse teenuse või toetuse saamiseks, on öelnud, et nad on Sotsiaalkindlustusametile juba tõendanud oma tervislikku seisundit või milleks selline bürokraatia, et peavad uuesti oma tervisest rääkima või miks te ei vaata andmeid arvutist jne.

Haljala vallavalitsus

Esitame oma arvamuse kontrolliaruande „Omavalitsuste tegevus erivajadustega inimeste toetamisel“ eelnõus välja toodud tähelepanekute ning soovitusel kohta.

Kontrollaruande leheküljel 10 olev punkt 35 toob välja, et sotsiaalhoolekandeline abi andmise määrused ei arvesta teenuse tasu määramisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga ehk ei ole kooskõlas sotsiaalhoolekande seadusega teiste hulgas Haljala vallas. Antud tähelepanekuga ei saa nõustuda.

Haljala Vallavolikogu 17.10.2023. a määruse nr 53 „Haljala valla sotsiaalhoolekandeline abi andmise tingimused ja kord“ § 26 lg 2 alusel võib isiku täielikult või osaliselt teenuse eest tasumisest vabastada, arvestades teenust vajava isiku sissetulekuid, seadusjärgsete ülalpidajate olemasolu ja nende sissetulekuid, teenuse kasutamise põhjust ning muid juhtumiga seotud asjaolusid. § 26 lg 3 alusel esitab teenuse taotleja tasuta teenuse saamiseks koos avaldusega dokumendid vastavalt käesoleva määruse § 5 lõikele 2 teenust vajava isiku ja tema seadusjärgsete ülalpidajate sissetulekute ning eluasemekulude või muude asjaolude kohta, mis annavad aluse teenuse maksumuse tasumisest vabastamiseks. Kontrollaruande lisas B on märgitud, et säte arvestab sissetulekutega, mitte vara ja kohustustega ning samuti arvestab säte ülalpidajate olemasoluga, ent pole täpsustatud, kuidas ülalpidajate olemasolu või puudumine täpsemalt tasu täielikku või osalist vabastamist mõjutab.

Juhime tähelepanu, et abivajaduse hindamisel võetakse eelnenimetatud määruse sätete alusel arvesse lisaks sissetulekutele ka muud asjaolud, mis annavad aluse teenuse maksumusest vabastamiseks. Seega võetakse arvesse kõik võimalikud asjaolud, sealhulgas ka inimese või tema ülalpidajate kohustused ja varad. Meie hinnangul ei ole otstarbekas hakata määruks väga detailselt loetlema erinevaid asjaolusid, mis võivad lisaks sissetulekutele ja eluasemekuludele mõjutada tasust vabastamist. Selline detailne loetelu võib mõningatel juhtudel oluliselt piirata arvesse võtmist vajavate asjaolude valikut. Samuti ei mõjuta varade olemasolu alati inimese igapäevast toimetulekut ning kõikidel juhtudel ei saa seega varade olemasolust või puudumisest majandusliku olukorra hindamisel lähtuda.

Haljala Vallavolikogu 17.10.2023. a määruse nr 53 „Haljala valla sotsiaalhoolekandeline abi andmise tingimused ja kord“ § 3 lg 3 alusel teenuste osutamise täpsema regulatsiooni ja hinnakirja kinnitab Haljala Vallavalitsus täitevorganina. Selle alusel vastu võetud Haljala Vallavalitsuse 14.12.2023. a määruks nr 8 „Haljala valla sotsiaalhoolekandeline abi korras pakutavate teenuste osutamise kord“ on tasuliste sotsiaalteenuste puhul (koduteenus ning sotsiaaltransporditeenus) sätestatud, et kui teenust vajab isik, kelle kuu netosissetulek pärast sotsiaalhoolekande seaduse § 133 lõigetes 5 ja 6 sätestatud tingimustel arvestatud alalise eluruumi alaliste kulude maha arvamist on alla 50% riiklikult kehtestatud töötasu alammäärast ning kellel puuduvad seadusjärgsed ülalpidajad, võib teenust osutada tasuta (määruse § 3 lg 8 „ Kui koduteenust vajab isik, kelle kuu netosissetulek pärast sotsiaalhoolekande seaduse § 133 lõigetes 5 ja 6 sätestatud tingimustel arvestatud alalise eluruumi alaliste kulude maha arvamist on alla 50% riiklikult kehtestatud töötasu alammäärast ning kellel puuduvad seadusjärgsed ülalpidajad, võib teenust osutada tasuta“ ning § 9 lg 2 „Vallasest ja väljaspool valla territooriumi osutatavat sotsiaaltransporditeenust võimaldatakse tasuta järgmistele isikutele: 1) kes on toimetulekutoetuse saajad; 2) isik, kelle kuu netosissetulek pärast sotsiaalhoolekande seaduse paragrahvi 133 lõigetes 5 ja 6 sätestatud tingimustel arvestatud alalise eluruumi alaliste kulude maha arvamist on alla 50% riiklikult kehtestatud töötasu alammäärast ning kellel puuduvad seadusjärgsed ülalpidajad ning kes on sunnitud pikaajalise haiguse tõttu ravil käima“).

Seega arvestatakse meie hinnangul tasulise teenuse puhul teenuse tasu määramisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga ka seega on selles osas määruksed kooskõlas sotsiaalhoolekande seadusega. Teenuste puhul, mille eest tasu ei küsita, ei ole ka inimese ja tema pere majandusliku olukorra hindamine teenuse määramisel põhjendatud.

Kontrollaruande lisas B on märgitud, et Haljala valla kodulehel on üksnes teenuste loetelu, tasu tingimuste kohta infot pole. Kodulehel on välja toodud õigusaktid. Sotsiaalteenuste hinnakiri on muudetud Haljala Vallavalitsuse 29.02.2024. a korraldusega nr 30 ning uus korraldus on avaldatud kodulehel.

Riigikontrolli kommentaar: Ebakõla seadusega seisneb selles, et tuleb arvestada majandusliku olukorraga tervikuna, mitte üksnes sissetulekuga. Seega pole vaja määrukses kajastada detailset loetelu, vaid fakti, et tasu suuruse määramisel arvestatakse lisaks sissetulekule ka väljaminekuid ja kohustusi. Riigikontroll ei räägi mitte üksnes tasust vabastamisest, vaid tasu suuruse kujunemisest tervikuna. Ühtlasi viitas Riigikontroll, et eraldi avalduse esitamine tasust vabastamiseks pärast abivajaduse hindamist näitab, et kohalik omavalitsus pole abivajaduse hindamise käigus hinnanud inimese majanduslikku toimetulekut.

Jõgeva vallavalitsus

Jõgeva Vallavalitsusele esitati kontrollaruande eelnõu auditist „Riigi ja omavalitsuste tegevus erivajadustega inimeste toetamisel“, mis sisaldab tähelepanekuid ja soovitusi Jõgeva valla „Sotsiaalhoolekandeline abi osutamise korra“ sätete osas sotsiaalteenuste tasu määramisel. Riigikontrolli auditi alusel on esitatud soovitus viia Jõgeva valla määruks „Sotsiaalhoolekandeline abi osutamise kord“ kooskõlla sotsiaalhoolekande seadusega nii, et sotsiaalteenuse tasu määramisel arvestataks inimese ja tema pere majandusliku olukorraga. Samuti juhti tähelepanu Jõgeva valla kodulehel kajastatud hooldaja toetuse maksmise info suhtes, et see seab kitsendusi seeläbi, et seda saab üksnes raske või sügava puudega inimese hooldamisel ja piirab teenuse saamist ning pole kooskõlas sotsiaalhoolekande seadusega.

Jõgeva Vallavalitsus tänab riigikontrolli tähelepanekute ja soovitude eest ning planeerib ebakõlad korrigeerida hiljemalt 2024. aasta lõpuks.

Peipsiääre vallavalitsus

Peipsiääre Vallavalitsus on kätte saanud kontrollaruande „Omavalitsuste tegevus erivajadustega inimeste toetamisel“ eelnõu ning tutvunud auditi käigus Peipsiääre vallale tehtud tähelepanekute ja soovitudega.

Peamiseks soovituks oli viia omavalitsuse määruksed kooskõlla sotsiaalhoolekande seadusega, nii et sotsiaalteenuse tasu määramisel arvestataks inimese ja tema pere majandusliku olukorraga. Samuti on tehtud märked, et kodulehel ei ole teenuse eest tasumisest vabastamise ega sotsiaalteenuse eest tasumise toetuse kohta informatsiooni. Samuti on märgitud, et koduteenuse informatsioon kodulehel on osaliselt kooskõlas määruksiga.

Peipsiääre Vallavalitsuse sotsiaalosalakonnal on plaanis käesoleval aastal (2024) koostada ja esitada Peipsiääre Vallavolikogule muudatustega sotsiaalhoolekandelised määruksed, mis reguleerivad Peipsiääre vallas pakutavaid sotsiaaltoetuseid ja -teenuseid. Sotsiaalosalakonnas on toimumud lähiajal palju ametnike liikumist ning uued ametnikud on juba käesolevalt määratud mitmeid vastukajast ning ebakorrapärasust vastava valdkonna määrukses. Määruste korrastamine ning seadusega kooskõlla viimine on planeeritud töökavas esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui 2024. aasta lõpuks.

Peipsiääre vallas on 2024. aasta lõpus plaanis minna üle ja hakata kasutama uut omavalitsuste portaali (OVP) kodulehe platvormi. Seetõttu vaadatakse üle ka vanal kodulehel olev informatsioon, mis koos vajalike selgituste ja informatsiooniga uuele kodulehele üle viiakse. Eesti Linnade ja Valdade Liidul on käimas läbirääkimised Rahandusministeeriumi Infotehnoloogia-keskusega uue kodulehe platvormile üleminekuks. Eelduslikult on uuele platvormile täielik ülemineku ning vajalik informatsioon kodulehel kajastatud oktoobris 2024.

Auditi raames on märgitud, et Peipsiääre vallas ei sea sotsiaalhoolekandeline abi andmise määruksed teenuse saamise tingimuseks SKA tuvastatud puuet ehk on kooskõlas sotsiaalhoolekande seadusega, kuid Riigikontroll tuvastas, et mitmete kontrollitud omavalitsuste määruksed on siiani vastuolus sotsiaalhoolekande seadusega, sest seavad sotsiaalteenuse saamise tingimuseks Sotsiaalkindlustusameti tuvastatud puude. Tähelepanu soovime juhtida asjaolule, et isegi kui kohalik omavalitsus ei sea SKA tuvastatud puuet teenuse saamise tingimuseks, siis näiteks hooldaja määramisel (abinõu nimetus „toetus hooldamise eest“) sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistris (STAR) on üheks eelduseks hooldatava puude andmete täitmine.

Auditi iseloomustus

Auditi eesmärk

Auditi eesmärk on anda ülevaade erivajadustega täiskasvanute (18-aastased ja vanemad) toetussüsteemi toimimisest ning luua sellest Riigikogule ja avalikkusele objektiivne pilt.

Hinnangu andmise kriteeriumid

Auditis käsitleti Sotsiaalministeeriumi, Sotsiaalkindlustusameti, Eesti Töötukassa ja kohalike omavalitsuste tegevust erivajadustega täiskasvanute toetamisel.

Auditis üldhinnangu kriteeriumeid ei seatud ja peaküsimusele vastamisel hinnanguid ei antud. Auditi käigus anti hinnanguid üksnes ühele põhiküsimusele (KOVide määruste kooskõla sotsiaalhoolekande seadusega) vastamisel. Kohalikud omavalitsused, mille määrusi hinnati, olid järgmised: Loksas Linnavalitsus, Keila Linnavalitsus, Rae Vallavalitsus, Lääne-Harju Vallavalitsus, Saaremaa Vallavalitsus, Saarde Vallavalitsus, Haapsalu Linnavalitsus, Pärnu Linnavalitsus, Rakvere Linnavalitsus, Paide Linnavalitsus, Märjamaa Vallavalitsus, Haljala Vallavalitsus, Kohtla-Järve Linnavalitsus, Sillamäe Linnavalitsus, Lüganuse Vallavalitsus, Alutaguse Vallavalitsus, Võru Linnavalitsus, Rõuge Vallavalitsus, Jõgeva Vallavalitsus ja Peipsiääre Vallavalitsus.

Auditi uurimisküsimused olid järgmised:

1. Kuidas on rakendunud sotsiaalhoolekandelise abi andmise põhimõtte lähtuda esmajärjekorras inimese vajadusest?
2. Kuidas KOVid tagavad, et sotsiaalteenuse eest võetava tasu suurus ei saaks teenuse saamise takistuseks?
3. Milline on täiskasvanud erivajadusega inimese teekond abi saamisel?
4. Kas kohalike omavalitsuste sotsiaalhoolekandelise abi andmise määrused on kooskõlas sotsiaalhoolekande seadusega?

Auditi ulatus ja käsitusviis

Audit viidi läbi ülevaate ja vastavusauditi kombinatsioonina. Auditi küsimustele vastuse saamiseks koguti andmeid (sh selgitusi ja dokumente) Sotsiaalministeeriumilt, Sotsiaalkindlustusametilt, töötukassalt ja kohalike omavalitsustelt ning kõigi nimetatute kodulehtedelt.

Auditiga hõlmatud periood oli 2023. aasta teine poolaasta.

Esimesele ja teisele põhiküsimusele vastamiseks viidi läbi intervjuud ja veebiküsitlus kohalike omavalitsuste seas. Intervjuude läbiviimiseks moodustati eesmärgipärane valim (valim 1), mis koosnes järgmistest KOVidest: Tallinn linn (Mustamäe Linnaosavalitsus), Maardu linn, Viimsi vald, Viljandi linn, Põhja-Sakala vald ja Põlva vald. Intervjuud nimetatud KOVidega viidi läbi poolstruktureeritult.

Veebiküsitluse läbiviimise valim moodustus kõikidest ülejäänud omavalitsusüksustest, kellega intervjuusid ei tehtud. Seega saadeti küsimustik 73 omavalitsusele ja 7 Tallinna linnaosale. Küsitlus viidi läbi Riigikontrolli küsitluskeskkonnas 2023. aasta 31. oktoobrist kuni 17. novembrini. Küsitlusele vastas kokku 69 omavalitsusüksust (sh 6 Tallinna linnaosa) ehk 86% küsitluse kutse saanutest.

Neljandale küsimusele vastamiseks ehk KOVide sotsiaalhoolekandelise abi andmise määruste kontrollimiseks moodustati eesmärgipärane valim (valim 2), mis koostati järgmiste tunnuste alusel. Esiteks välistati üldpopulatsioonist (kõik KOVid) need KOVid, mis kuulusid valimisse 1. Sealt edasi

lähtuti Euroopa Liidu piirkondlike üksuste statistilise liigituse [NUTS taseme 3 jaotusest](#), mis jagab Eesti viieks piirkonnaks. Igast piirkonnast valiti neli KOVi.

Valim 2 koosnes järgmistest KOVidest:

- Põhja-Eesti (Harju maakond): Loks linn, Keila linn, Rae vald, Lääne-Harju vald;
- Lääne-Eesti (Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond): Saaremaa vald, Saarde vald, Haapsalu linn, Pärnu linn;
- Kesk-Eesti (Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond): Rakvere linn, Paide linn, Märjamaa vald, Haljala vald;
- Kirde-Eesti (Ida-Viru maakond): Kohtla-Järve linn, Sillamäe linn, Lüganuse vald, Alutaguse vald;
- Lõuna-Eesti (Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond): Võru linn, Rõuge vald, Jõgeva vald, Peipsiääre vald.

Tabel 4. Auditi käigus toimunud intervjuud

Asutus	Kuupäev	Osalejad
MTÜ Händikäpp	26.05.2023	juhatuse liige Margit Rosental-Tustit, juhatuse esimees Monika Siruli, juhatuse liige Ülle Valvar, Tiia Sihver
Eesti Puuetega Inimeste Koda	30.05.2023	tegevjuht Maarja Krais-Leosk, nõunik Katrin Tsuiman, toetuste ja teenuste nõunik Kristi Kähär
Eesti Linnade ja Valdade Liit	15.06.2023	asedirektor Jan Trei, nõunik Mailiis Kaljula, nõunik Toomas Johanson
Sotsiaalkindlustusamet	25.07.2023	teenuste osakonna juhataja Leila Lahtvee, juhtivekspertarst Aune Tamm, finants- ja haldusosakonna juhataja Terje Tiitsu, õiguse ja järelevalve osakonna juhataja Leila Siiraja
Sotsiaalministeerium	03.08.2023	hoolekande osakonna juhataja Ivar Sikk, hoolekande osakonna nõunik Kadri Mets, hoolekande osakonna nõunik Elen Preimann, hoolekande osakonna nõunik Liisa Veide
Õiguskantsleri Kantselei	09.08.2023	puuetega inimeste õiguste valdkonna juht Liisi Uder, sotsiaalsete õiguste osakonna juhataja Kärt Muller, sotsiaalsete õiguste osakonna vanemnõunik Merle Malvet
Põlva Vallavalitsus	11.10.2023	sotsiaalosakonna juhataja Jüri Kõre, sotsiaaltöö peaspetsialist Laura-Liis Õnneleid, lastekaitsepspetsialist Klarica Topper, lastekaitsepspetsialist Anneli Masen, lastekaitsepspetsialist Helena Kuusk, sotsiaaltööspetsialist Piret Mägi, sotsiaaltööspetsialist Anu Otsing,

		sotsiaaltööspsialist Katrin Hansing, sotsiaaltööspsialist Kaia Võrno, sotsiaaltööspsialist Külli Padar-Siim
Maardu Linnavalitsus	11.10.2023	sotsiaalabi osakonna juhataja Olga Jevdokimova, abilinnapea Aurika Sin, sotsiaaltöö peaspetsialist Katrin Aro, sotsiaaltöö peaspetsialist Karina Neimla-Nikiforova
Viimsi Vallavalitsus	12.10.2023	sotsiaaltöö vanemspetsialist Margit Stern, sotsiaaltöö vanemspetsialist Liisa Lents
Põhja-Sakala Vallavalitsus	17.10.2023	sotsiaalosakonna juhataja Kristi Liivson
Viljandi Linnavalitsus	17.10.2023	sotsiaalameti juhataja Karin Kiis, täisealiste heaolu teenistuse juht Katre Kokk, eestkoste teenistuse spetsialist Katrin Varblane, täisealiste heaolu teenistuse spetsialist Jaanika Ritval, täisealiste heaolu teenistuse spetsialist Silja Simon
Tallinna Mustamäe Linnaosa Valitsus	20.10.2023	sotsiaaltöö talituse juhataja Maria Krastõljova, sotsiaalhoolekande osakonna juhataja Ly Rüüs
Koduhooldus OÜ	01.11.2023	juhatuse liige Kaja Karv, sotsiaalteenuste juht Maiu Toots
Haapsalu Sotsiaalmaja	01.11.2023	direktor Annaliisa Täht, projektijuht Reet Lumiste, hooldusjuht Sirli Olgo
MTÜ Ida-Virumaa Puuetega Inimeste Tugikeskus	15.11.2023	juhatuse liige Nadežda Barkanova, Olga Kruzberg

Auditi lõpetamise aeg

Auditi toimingud lõpetati detsembris 2023.

Auditi meeskond

Auditi meeskonda kuulusid audiitorid Otti Eylandt, Kristi Loide ja auditijuht Rauno Vinni.

Kontaktandmed

Auditi kohta saab lisainfot Riigikontrolli kommunikatsiooniüksusest
tel +372 640 0777, e-post riigikontroll@riigikontroll.ee

Auditariuande elektrooniline koopia (pdf) on saadaval koduleheküljel www.riigikontroll.ee.

Auditariuande kokkuvõte on saadaval ka inglise keeles.

Auditariuande number Riigikontrolli asjaajamissüsteemis on 80111.

Riigikontrolli postiaadress on:

Kiriku 2/4
15013 TALLINN
Tel +372 640 0700
riigikontroll@riigikontroll.ee

Riigikontrolli varasemaid auditeid sotsiaalhoolekande valdkonnas

22.11.2023 – Koduteenuste korraldus

17.01.2023 – Toimetulekutoetuse kui riikliku sotsiaalabi korraldus

27.10.2021 – Eakate sotsiaalsete probleemide märkamine omavalitsustes

13.12.2019 – Omavalitsuste kogutud hoolekandeteabe kasutamine

16.04.2014 – Eakate hoolekande korraldus omavalitsuse hooldekodudes

19.10.2010 – Riigi tegevus puuetega inimeste ja töövõimetuspensionäride toetamisel

05.02.2008 – Riigi tegevus psüühiliste erivajadustega inimeste riikliku hoolekande korraldamisel

Kõik aruanded on kättesaadavad Riigikontrolli koduleheküljelt www.riigikontroll.ee

Lisa A. Kohalike omavalitsuste teenused, mille saamise tingimuseks on määrusega seatud Sotsiaalkindlustusameti tuvastatud puue või mille kohta on kodulehel eksitav info

Oma- valitsus	Teenus (link määrusele)	Teenuse saamise tingimus, mis on seadusega vastuolus	Dokumendinõue, mis on seadusega vastuolus	Kas KOVi kodulehe info on kooskõlas määrusega?	Kommentaar KOVi kodulehel oleva info vastuolu kohta
Haapsalu linn	Isikliku abistaja teenus	§ 2: „Teenus määratakse raske ja sügava liikumis-, nägemis- või kuulmispuudega täisealistele isikutele [...]“	Määruse lisas 1 (p 1.2), hindamisinstrumendis, tuleb täita puude raskusaste ja liik , valikud üksnes vastavalt määruse sõnastusele.	Ei	Kodulehel pole SKA tuvastatud puude nõuet märgitud.
	Täisealise isiku hooldus	§ 2 p 1: „Hooldatav – igapäevast kõrvalabi, juhendamist ja järelevalvet vajav vaimse või füüsilise puudega täisealine isik, kellele on puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse kohaselt määratud raske või sügav puue .“	§ 4 lg 1 p 2: „[...] kirjalik taotlus, millele lisatakse: Sotsiaalkindlustusameti otsus hooldusvajadusega isikule puude raskusastme määramise kohta .“ Määruse lisas 1 (p 1.2), hindamisinstrumendis, tuleb täita puude raskusaste ja liik , valikud üksnes vastavalt määruse sõnastusele.	Ei	Kodulehel pole SKA tuvastatud puude nõuet märgitud.
Märjamaa vald	Isikliku abistaja teenus	§ 36: „Isikliku abistaja teenust on õigus saada sotsiaalhoolekandega hõlmatud isikul, kellele on määratud puue [...]“ § 38 lg 5: „Isiklik abistaja määratakse perioodiks, mil isikule on määratud puue .“	§ 37 lg 1 p 1: „Taotluses märgitakse [...] puude raskusaste .“	Jah	
	Täisealise isiku hooldus	§ 31: „Hooldaja määramist on õigus taotleda sotsiaalhoolekandega hõlmatud täisealise isikul, [...] kellele on puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse mõistes määratud sügav või raske puude raskusaste .“	§ 32 lg 2: „Taotlusele lisatakse koopia puude raskusastme tuvastamise otsusest .“	Jah	
Rae vald	Täisealise isiku hooldus	§ 16 lg 1: „Hooldaja määramist on õigus taotleda raske või sügava puudega täisealise isikul [...]“.	§ 16 lg 3 p 2: „Taotlusele lisatakse [...] koopia puude raskusastme tuvastamise otsusest selle olemasolul“. § 16 lg 5: „Hooldus seatakse ja hooldaja määratakse tähtajaliselt hooldust vajava isiku puude raskusastme kehtivuse tähtaja lõppemiseni [...]“.	Jah	
Rõuge vald	Isikliku abistaja teenus	§ 11 lg 1: „Isikliku abistaja teenust on õigustatud taotleda raske ja sügava liikumis- või nägemispuudega inimesed [...]“.	–	Jah	
	Väljas-pool kodu osutatav	–	§ 3 lg 3 p 4: „Taotlusele lisatakse: tervislikku seisundit ja hooldusvajadust tõendavad dokumendid (perearsti tõend isiku hooldusvajaduse kohta, geriaatrilise seisundi	Jah	

	Üld- hooldus		hindamise kokkuvõte, rehabilitatsiooniplaan, puude raskusastme määramise otsus)“.		
	Täisealise isiku hooldus	§ 2 p 3: „hooldatav – täisealine raske või sügava puudega abivajav isik või isik, kes aktiivravi järgselt vajab lühiajaliselt kõrvalabi, juhendamist või järelevalvet“.	–	Ei	Kodulehel pole SKA tuvastatud puude nõuet märgitud.
Saarde vald	Kodut- eenus	<i>Kooskõlas seadusega.</i>		Ei	Kodulehel on kirjas: „Kodu-teenus määratakse üldjuhul üksikvanurile ja üksi elavale puudeastmega isikule.“
	Sotsiaal- transpordi teenus	§ 11 lg 2: „Sotsiaaltranspordi teenust kasutama õigustatud isik on puudega ²⁸ inimene [...]“.	–	Ei	Kodulehel pole SKA tuvastatud puude nõuet märgitud.
	Isikliku abistaja teenus	Teenuse määruse § 3: „Isiklik abistaja (edaspidi teenuse vahetu osutaja) abistab füüsiliselt teenuse saajat igapäevastes tegevustes, mille sooritamisel vajab teenuse saaja puude ²⁸ tõttu füüsilist kõrvalabi.“	–	Ei	Kodulehel pole SKA tuvastatud puude nõuet märgitud.
	Täisealise isiku hooldus	§ 8 lg 1: „Täisealise isiku hooldus on sotsiaalteenus täiealisele isikule, kes vaimse või kehalise puude ²⁸ tõttu vajab abi [...]“.	Vallavalitsuse kinnitatud taotluses tuleb täita puude raskusaste, liik ja periood ning lisada otsus hooldatava puude raskusastme määramise kohta. Valikut, et puuet pole määratud, ei ole.	Jah	
Paide linn	Kodu- teenus	–	§ 45 lg 1 p 3: „Koduteenuse taotlemiseks esitab teenust taotlev isik ametiasutusele kirjaliku taotluse, milles märgitakse: informatsioon puude ning sellest tingitud raskusastme kohta“.	Jah	
	Tugiisiku- teenus	–	§ 50 lg 1 p 3: „Tugiisikuteenuse taotlemiseks esitab teenust taotlev isik ametiasutusele kirjaliku taotluse, milles märgitakse: informatsioon puude ning sellest tingitud raskusastme kohta“.	Jah	
	Isikliku abistaja teenus	§ 54 lg 7: „Isikliku abistaja teenust on õigus saada sotsiaalhoolekandega hõlmatud isikul, kellele on määratud puue [...]“. § 55 lg 9: „Isiklik abistaja määratakse perioodiks, mil isikule on määratud puue .“	§ 55 lg 1 p 3: „Isikliku abistaja teenuse taotlemiseks esitab teenust taotlev isik ametiasutusele kirjaliku taotluse, milles märgitakse: informatsioon puude ning sellest tingitud raskusastme kohta“.	Osaliselt	Kodulehel pole SKA tuvastatud puude nõuet teenuse saamise tingimusena märgitud, küll aga on määrusega kooskõlas dokumentide nõuded.

²⁸ Saarde Vallavolikogu määruses „[Sotsiaalteenuste osutamise tingimused ja kord](#)“ on **puue** defineeritud järmiselt (§ 2 p 1): „inimese anatoomilise, füsioloogilise või psüühilise struktuuri või funktsiooni kaotus või kõrvalekalle, mis koostoimes suhtumuslike ja keskkondlike takistustega tõkestab ühiskonnaelus osalemist teistega võrdsel alusel ning mille **raskusastme ja liigi on tuvastanud Sotsiaalkindlustusamet**“.

	Täisealise isiku hooldus	§ 26 lg 1: „Hooldaja määramist on õigus taotleda raske või sügava puudega sotsiaalhoolekandega hõlmatud täisealise isikul [...]“.	–	Jah	
Haljala vald	Täisealise isiku hooldus ²⁹	§ 31 lg 1: „Täisealise isiku hooldus on sotsiaalteenus täisealisele isikule, kes raske või sügava puude tõttu vajab kõrvalist abi [...]“.	Määruse lisas 9 , taotluses, tuleb märkida puude raskusaste , valikut puude puudumise kohta pole.	Ei	Kodulehel on üksnes teenuste loetelu ja viide taotluse vormile, täpsemaid tingimusi loetletud pole.
Jõgeva vald	Täisealise isiku hooldus	<i>Kooskõlas seadusega.</i>		Ei	Kodulehel on info: „Hoolduse seadmisel hinnatakse hooldusvajadust ja sellest tulenevalt määratakse kindlaks hooldaja ülesanded puude raskusastme lõpptähtajani või kuni viieks aastaks.“
Rakvere linn	Sotsiaaltranspordi teenus	<i>Kooskõlas seadusega.</i>		Osaliselt	Rakvere linna kodulehel olev info on kooskõlas määrusega. Ent teenust osutava, Rakvere Linnavalitsuse hallatava Rakvere Sotsiaalkeskuse lehel on järgmine info: „Sotsiaaltransporditeenust osutatakse koduteenuse saajale ning raske või sügava puudega inimesele, kelle puue takistab isikliku või ühissõiduki kasutamist.“

²⁹ Teenust nimetatakse määrukses **raske või sügava puudega** isiku hoolduseks.

Lisa B. Kohalike omavalitsuste teenused, mille eest tasu määramisel ei arvestata määruse järgi inimese ja tema pere majandusliku olukorraga või mille kohta on kodulehel eksitav info

Oma- valitsus	Teenus (link määrusele)	Määruse väljavõte või muu selgitus, millest nähtub, et KOV ei arvesta tasu suuruse määramisel inimese ja tema pere majandusliku olukorraga	Kas KOVi koduleheinfo on kooskõlas määrusega?	Kommentaar KOVi kodulehel oleva info vastuolu kohta
Haapsalu linn	Sotsiaaltransporditeenus³⁰	§ 6 lg 3: „Isikult võetav teenustasu arvestatakse spidomeetri näidu alusel kliendi juurest sõidu alustamisel sihtkohta jõudmiseni.“ § 6 lg 6: „Isik vabastatakse teenuse omaosalusest Haapsalu Linnavalitsuse sotsiaalkomisjoni otsusega isiku vastava põhjendatud avalduse alusel .“	Jah	Haapsalu linna koduleht suunab Haapsalu Sotsiaalmaja lehele , kus on kirjas sama info, nagu määruses.
Loksa linn	Kodu-teenus³¹	§ 7 lg 3: „Koduteenuse saaja tasub teenuse eest vastavalt linnavalitsuse korraldusega kehtestatud hinnakirjale .“	Jah	
	Tugiisikuteenus³¹	§ 9 lg 4: „Tugiisikuteenus on last kasvatavale isikule tasuta. Muul juhul tasub tugiisikuteenuse saaja teenuse eest vastavalt linnavalitsuse korraldusega kehtestatud hinnakirjale .“	Jah	
	Isikliku abistaja teenus³¹	§ 11 lg 4: „Isikliku abistaja teenuse saaja tasub teenuse eest vastavalt linnavalitsuse korraldusega kehtestatud hinnakirjale .“	Jah	
	Sotsiaaltransporditeenus³¹	§ 14 lg 3: „Teenuse saaja tasub teenuse eest vastavalt linnavalitsuse korraldusega kehtestatud hinnakirjale või teenuse osutaja poolt esitatud arvele .“	Jah	
Lüganuse Vald	Tugiisikuteenus	§ 23 lg 1: „Tugiisiku teenuse hinna ja kliendi omaosaluse suuruse kehtestab vallavalitsus oma korraldusega .“	Ei	Kodulehel pole infot tasu kohta.
	Isikliku abistaja teenus	§ 31 lg 1: „Isikliku abistaja teenuse hinna ja kliendi omaosaluse suuruse kehtestab vallavalitsus korraldusega .“	Ei	Kodulehel pole infot tasu kohta.
	Sotsiaaltransporditeenus	§ 41 lg 1: „Teenuse hinna kehtestab vallavalitsus korraldusega.“ § 41 lg 2: „Ametiasutus võib sotsiaalkomisjoni otsusel teenuse eest tasuda osaliselt või täielikult, kui teenust taotleb isik on seda eelnevalt avalduse[ga] taotlenud.“	Ei	Kodulehel pole infot tasu kohta.

³⁰ Haapsalu Linnavolikogu üldises [määruses](#) on seadusega kooskõlas olev säte (§ 7 lg 3), ent sotsiaaltransporditeenuse määruses olevad tasu maksmise tingimused on sellega vastuolus.

³¹ Loksa Linnavolikogu [määruse](#) üldsätetes on seadusega kooskõlas olev säte (§ 6 lg 3), ent täpsemate teenuste juures olevad tasu maksmise tingimused on sellega vastuolus.

	Väljaspool isiku kodu osutatav üldhooldus teenus	Määruses pole infot üldhooldusteenuse kulude katmise kohta, vastav paragrahv on kehtetu. Samas on määruse hüvitise määramise ja maksmise paragrahvis viide, mille põhjal võib järeldada, et üldhooldusteenuse saajal võib olla õigus saada mitterahalist hüvitist. § 8 lg 4: „Sissetulekust sõltuvate toetuste ja käesoleva määruse [...] paragrahvi 9 lõike 1 punktis 2 [üldhooldus-teenus] ja lõikes 2 sätestatud mitterahalise hüvitise määramise otsustab sotsiaalkomisjon otsusega 10 tööpäeva jooksul alates nõuetekohase avalduse esitamisest ametiasutusele.“	Ei	Kodulehel pole infot tasu kohta.
Märjamaa Vald	Sotsiaaltranspordi-teenus	§ 54 lg 3: „Juhul kui teenuse kasutaja ei ole võimeline majanduslikult olukorrast tulenevalt teenuse eest tasuma, siis on isikul võimalik taotleda ametiasutuselt toetust käesoleva määruse § 106-107 alusel.“	Osaliselt	Kodulehel on küll toetuse taotlemise kohta sama info, ent on lisatud määruses mittesisalduv kitsendus: „Sotsiaaltranspordikulude piirmääraks on 100 eurot ühele taotlejale kalendriaastas.“
Rakvere linn	Kodu-teenus	Koduteenuse määramises sätestatakse küll tasumise tingimused, kuid mitte tasu suuruse arvestamise asjaolusid. Määruse „ Rakvere linna sotsiaalteenused “ §-is 7 sätestatakse, et sotsiaalteenuse eest võetava tasu suuruse ja tingimused kehtestab linnavalitsus. Linnavalitsuse vastavas korralduses on küll teenuste hinnad, kuid pole infot tasu arvestamise kohta sõltuvalt inimese ja tema pere majanduslikust olukorrast.	Ei	Rakvere linna kodulehel pole infot koduteenuse tasu kohta. Ent teenust osutava, Rakvere Linnavalitsuse hallatava Rakvere Sotsiaalkeskuse lehel on järgnev, varem viidatud määrustes ja korralduses mittesisalduv info: „Koduteenus on tasuta Rakvere linnas alaliselt elavale koduteenuse saajale, kellel ei ole seadusjärgseid ülalpidajaid. Teistele isikutele on koduteenus tasuline .“ ³²
	Sotsiaaltranspordi-teenus	Määruse „ Rakvere linna sotsiaalteenused “ §-is 7 sätestatakse, et sotsiaalteenuse eest võetava tasu suuruse ja tingimused kehtestab linnavalitsus. Rakvere Linnavalitsuse vastavas korralduses on teenuste hinnad ja on ka välja toodud soodsam hind eakatele, puuetega inimestele ja erivajadustega lastega peredele, kuid pole infot tasu arvestamise kohta sõltuvalt inimese ja tema pere majanduslikust olukorrast.	Osaliselt	Rakvere linna kodulehel pole infot sotsiaaltransporditeenuse tasu kohta. Ent teenust osutava, Rakvere Linnavalitsuse hallatava Rakvere Sotsiaalkeskuse lehel on viide linnavalitsuse korraldusele ehk hinnakirjale.
Rõuge vald	Sotsiaaltranspordi-teenus ³³	§ 21 lg 2: „Sotsiaaltransporditeenuse kasutaja tasub teenuse eest vastavalt sõidu marsruudi pikkusele kilomeetrites vallavalitsuse poolt kehtestatud hinna alusel .“ § 21 lg 3: „Sotsiaaltransporditeenuse eest tasumisel arvestatakse marsruudi pikkuseks vahemaad kilomeetrites teenuse saaja elu- või asukohast soovitud sihtkohta ja sealt tagasi.“	Osaliselt	Sarnaselt määruse §-le 21 pole kodulehel infot, et tasu määramisel arvestatakse inimese ja tema pere majandusliku olukorraga. Küll aga erineb kodulehe tasu arvestamise meetoodika määramises kirjeldatust. Määruses on kilomeetripõhine arvestus, kodulehel piirkonnapõhine.

³² Riigikohus tunnistas 2019. aasta [otsuses](#) põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks muu hulgas Narva Linnavolikogu määruse „Hoolekandeametisse paigutamise kord Narva linnas“ osas, mis sätestas, et seadusjärgsete ülalpidajate olemasolul tasuvad nad teenuse eest omaosalust Sotsiaalaabiameti otsuse kohaselt. Riigikohus selgitas konkreetset otsust järgmiselt (p 174): „Kuna teenuse eest tasumise kohustus on seadusest tulenevalt abivajajal (sotsiaalhoolekande seadus, § 16 lõige 2), ei saa omavalitsusüksus haldusakti ega -lepinguga panna ülalpidamiskohustuslasele kohustust teenuse eest tasuda.“

³³ Rõuge Vallavolikogu [määruse](#) sotsiaalteenuste taotlemine, menetlemine, määramine ja järelevalve peatükis on seadusega kooskõlas olevad sätted (§ 35 lõige 1 ja 4), ent sotsiaaltransporditeenuse eest tasumise paragrahvis olevad tingimused on nendega vastuolus.

Saaremaa vald	Kodu-teenus ³⁴	Saaremaa Vallavalitsuse korralduse punktides 1.2 ja 1.3 on kehtestatud koduteenuse hinnad vastavalt teenuse saajate arvule . Seejuures on teenus ühele inimesele kallim kui kahele. Järelikult ei arvestata tasu suuruse määramisel inimese võimalustega, vaid üksnes leibkonna liikmete arvuga. Lisaks on p-s 3 kirjas: „Punktis 1 sätestatud hinnad on sotsiaal-teenuse tarbijale lõplikud .“ Sellest järeldub, et koduteenuse hindadele muid erandeid või soodustusi kehti. Punktides 4, 4.1, 4.2 on toodud tasu <u>vabastamise</u> alused, mis sõltuvad ülalpidajate olemasolust ja netosissetulekust pereliikme kohta. Üksnes p 5 kirjeldab vallavalitsuse õigust tasu <u>vähendada</u> , ent seda põhjendatud juhul , mida pole täpsustatud. Seega ei sisalda korraldus seadusega (ega valla määrusega ³⁴) kooskõlas olevat sätet selle kohta, et tasu suuruse määramisel arvestatakse inimese ja tema pere majandusliku olukorraga.	Osaliselt	Kodulehe alalehel „ Abivajadus ja hoolekanne “ on selgitatud tasu maksmise üldisi põhimõtteid, mis on kooskõlas määrusega, ent mitte korraldusega. Koduteenuse alalehel pole tasu maksmise kohta infot.
	Sotsiaaltranspordi-teenus ³⁴	Saaremaa Vallavalitsuse korralduse punktis 1.4 on kehtestatud sotsiaaltransporditeenuse hinnad vastavalt sõidusuunale . Lisaks on p-s 3 kirjas: „Punktis 1 sätestatud hinnad on sotsiaalteenuse tarbijale lõplikud .“ Sellest järeldub, et sotsiaaltransporditeenuse hindadele muid erandeid või soodustusi kehti. Punktides 4, 4.1, 4.2 on toodud tasu <u>vabastamise</u> alused, mis sõltuvad ülalpidajate olemasolust ja netosissetulekust pereliikme kohta. Üksnes p 5 kirjeldab vallavalitsuse õigust tasu <u>vähendada</u> , ent seda põhjendatud juhul , mida pole täpsustatud. Seega ei sisalda korraldus seadusega (ega valla määrusega ³⁴) kooskõlas olevat sätet selle kohta, et tasu suuruse määramisel arvestatakse inimese ja tema pere majandusliku olukorraga.	Osaliselt	Kodulehe alalehel „ Abivajadus ja hoolekanne “ on selgitatud tasu maksmise üldisi põhimõtteid, mis on kooskõlas määrusega, ent mitte korraldusega. Sotsiaaltransporditeenuse alalehel olev info tasu kohta on kooskõlas korraldusega, kuid mitte määrusega.
Saarde vald	Kodu-teenus	§ 9 lg 4: „Kui teenust vajava isiku ja tema seadusjärgse(te) ülalpidaja(te) majanduslik olukord ei võimalda teenust vajaval isikul teenust kasutada, siis tuleb esitada vastavasisuline avaldus vallavalitsusele.“	Ei	Kodulehel pole infot, et kui majanduslik olukord ei võimalda teenust kasutada, tuleb esitada avaldus. On üksnes infot, et teenus on tasuline, ja viide hinnakirjale.
	Isikliku abistaia teenus	Määruses pole kirjas tasu suuruse arvestamise asjaolusid.	Jah	
	Sotsiaaltranspordi-teenus	§ 4 lg 2: „Juhuveo teenuse kasutaja tasub teenuse eest vastavalt sõidutsoonidele .“ § 4 lg 3: „Teenuse eest tasumisel arvestatakse marsruudil läbitud sõidutsoone teenuse saaja elukohast soovitud sihtkohta ja sealt tagasi elukohta.“ Kumbki säte ei arvesta inimese ja tema pere majandusliku olukorraga. § 4 lg 7: „Tasuta sotsiaaltranspordi teenuseid osutatakse üldjuhul madala sissetulekuga kõrvalabi vajavale isikule, kelle sissetulek on väiksem riigi poolt kehtestatud kahekordsest toimetulekupiirist ning kellel puuduvad seadusjärgsed ülalpidajad.“ Lõige sätestab ainult tasust	Ei	Kodulehel pole infot tasuta transpordi saamise tingimuste kohta.

³⁴ Saaremaa Vallavolikogu määruse „[Sotsiaalhoolekandeline abi andmise kord](#)“ üldiste põhimõtete peatükis on seadusega kooskõlas olev säte (§ 6 lg 3), ent korraldus „[Sotsiaalteenuste hinna kehtestamine](#)“ on sellega vastuolus.

		<u>vabastamise</u> alused, mis sõltuvad sissetulekust ja ülalpidajate olemasolust. Seega ei arvesta ka see säte majandusliku olukorraga.		
	Üldhooldus teenus	<i>Kooskõlas seadusega.</i>	Ei	Kodulehel pole kirjas tasu suuruse arvestamise asjaolusid, kuid on viide Saarde Vallavalitsuse korraldusele , millega kehtestatakse hoolduskulude piirmäär. Korralduses on küll viide sotsiaalhoolekande seaduse sättele, mis annab õiguse KOVile piirmäär kehtestada (§ 22 ¹ lg 3), ent pole viidet sättele, mille järgi peab KOV katma teenuse saaja tasutavate kulude ja teenuse saaja sissetuleku vahe, kui teenuse saaja sissetulek on madalam kui Statistikaameti avaldatud eelarveaastale eelnenud aasta teise kvartali keskmise vanaduspensioni suurus (§ 22 ¹ lg 5).
Pärnu linn	Kodu-teenus ³⁵	§ 7 lg 4: „Soodushinnaga koduteenust osutatakse isikule, kellel puuduvad piisavad rahalised vahendid ja kelle ülalpidamiskohustusega lähedastel ei ole majanduslikel või muudel põhjustel võimalik täita neile seadusega pandud ülalpidamiskohustust. Isiku piisavateks rahalisteks vahenditeks loetakse sissetulekut, mis on ühes kuus suurem kui Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud töötasu alammäär. “ Säte arvestab üksnes sissetulekuga, mitte vara ja kohustustega.	Ei	Kodulehel pole infot soodushinna tingimuste kohta, kuid on viide Pärnu Sotsiaalkeskuse hinnakirjale , kus on kirjas soodushinnad. Samas pole ka Pärnu Sotsiaalkeskuse hinnakirja juures selgitatud soodushindade saamise tingimusi.
Paide linn	Kodu-teenus	<i>Kooskõlas seadusega.</i>	Ei	Kodulehel on info üksnes määruse § 46 lg 2 kohta ehk selle kohta, kellele on teenus tasuta. Kodulehel pole infot määruse § 46 lg 3 kohta, et ametiasutusel on õigus teha erandeid teenuse eest tasu võtmisel vastavalt teenust saava isiku ja tema perekonna majanduslikule olukorrale.
	Isikliku abistaja teenus	<i>Kooskõlas seadusega.</i>	Ei	Kodulehel pole infot määruse § 56 lg 2 kohta, et ametiasutusel on õigus teha erandeid teenuse eest tasu võtmisel vastavalt teenust saava isiku ja tema perekonna majanduslikule olukorrale.
	Sotsiaal-transpordi-teenus	<i>Kooskõlas seadusega.</i>	Ei	Kodulehel pole infot määruse § 65 lg 2 kohta, et ametiasutusel on õigus teha erandeid teenuse eest tasu võtmisel vastavalt teenust saava isiku ja tema perekonna majanduslikule olukorrale.
Hajjala vald	Teenuste ülene säte tasu kohta	§ 26 lg 2: „Isiku võib täielikult või osaliselt teenuse eest tasumisest vabastada, arvestades teenust vajava isiku sissetulekuid, seadusjärgsete ülalpidajate olemasolu ja nende sissetulekuid, teenuse kasutamise põhjust ning muid juhtumiga seotud asjaolusid.“ Säte arvestab sissetulekutega, mitte vara ja kohustustega. Samuti arvestab säte ülalpidajate olemasoluga, ent pole täpsustatud, kuidas ülalpidajate olemasolu või puudumine täpsemalt tasu täielikku või osalist vabastamist mõjutab.	Ei	Kodulehel on üksnes teenuste loetelu, tasu tingimuste kohta infot pole.

³⁵ Pärnu Linnavolikogu [määruse](#) taotlemise, otsustamise ja rahastamise peatükis on seadusega kooskõlas olev säte (§ 6 lg 2), ent koduteenuse paragrahvis olev soodushinna määramist reguleeriv säte on sellega vastuolus.

		§ 26 lg 3: „ Tasuta teenuse saamiseks esitab teenuse taotleja koos avaldusega dokumendid vastavalt käesoleva määruse § 5 lõikele 2 teenust vajava isiku ja tema seadusjärgsete ülalpidajate sissetulekute ning eluasemekulude või muude asjaolude kohta, mis annavad aluse teenuse maksumuse tasumisest vabastamiseks.“		
Sillamäe linn	Sotsiaaltranspordi-teenus ³⁶	§ 14 lg 8: „Kui sotsiaaltransporditeenust vajav isik või tema seaduslik esindaja soovib taotleda Sillamäe linna osalust teenuste eest tasumisel, siis esitab ta taotluse sotsiaalosakonnale.“	Ei	Kodulehel on üksnes teenuste loetelu, tasu ega taotluse esitamise kohta infot pole.
Alutaguse vald	Sotsiaaltranspordi-teenus	<i>Kooskõlas seadusega.</i> ³⁷	Ei	Kodulehel on järgmine, määruses mittesisalduv info: „Kui teenust vajava isiku ja tema seadusjärgsete ülalpidajate majanduslik olukord ei võimalda teenuse eest tasuda, siis võib osalise või tasuta teenuse hüvitamiseks esitada vallavalitsuse sotsiaalkomisjonile põhjendatud avalduse .“
Jõgeva vald	Teenuste-ülene säte tasu kohta	§ 7 lg 2: „Vallavalitsuse ja vallavalitsuse hallatavate asutuste osutatavate sotsiaalteenuste hinnad kehtestab vallavalitsus korraldusega .“ § 8 lg 4: „Sotsiaalteenuse eest tasumiseks võib isikule määrata sotsiaaltoetust .“	Ei	Kodulehel on järgmine info: „Põhjendatud otsusega on õigus vabastada isik täielikult või osaliselt teenuse eest tasumisest, arvestades teenust saava isiku sissetulekuid, seadusjärgsete ülalpidajate olemasolu ja nende sissetulekuid, isikule kuuluvat kinnisvara, teenuse kasutamise põhjust ning muid juhtumiga seotud asjaolusid.“ Seega on määruses info toetuse määramise, kodulehel aga tasust vabastamise kohta.
Peipsiääre vald	Teenuste-ülensed sätted tasu kohta ³⁸	§ 21 lg 3: „Vallavalitsusel on õigus põhjendatud juhtudel teenust saav isik vabastada osaliselt või täielikult teenuse eest tasumisest, arvestades teenust saava isiku sissetulekuid, teenuse kasutamise põhjust ning muid juhtumiga seotud asjaolusid.“ Säte arvestab sissetulekutega, mitte vara ja kohustustega. Samuti pole selgitatud, millised juhud loetakse põhjendatud juhtudeks. § 21 lg 4: „Sotsiaalteenuse eest tasumiseks võib teenuse saajale määrata sotsiaalteenuse toetust Vallavalitsuse korralduse alusel.“	Ei	Kodulehel pole infot teenuse eest tasumisest vabastamise ega sotsiaalteenuse eest tasumise toetuse kohta.
	Kodu-teenus ³⁹	§ 10 lg 1: „Klient tasub teenuse eest vastavalt vallavalitsuse kehtestatud hinnakirjale.“ § 10 lg 2: „Erandjuhul võib osutada koduteenust tasuta.“ Pole täpsustatud, millised juhud loetakse erandjuhtudeks.	Osaliselt	Kodulehel on koduteenuse tasuta saamise kohta järgmine, määruses mittesisalduv info: „Koduteenuseid osutatakse kõrvalabi vajavatele isikutele tasuta, <u>kui koduteenuseid taotleb isik või tema seadusjärgsed ülalpidajad ei ole võimelised mõjuval põhjusel koduteenuste eest tasuma</u> .“

³⁶ Sillamäe Linnavolikogu [määruse](#) teenuste maksumuse paragrahvis on seadusega kooskõlas olev säte (§ 4 lg 1), ent sotsiaaltransporditeenuse paragrahvi säte on sellega vastuolus.

³⁷ Alutaguse Vallavolikogu [määruse](#) teenuste taotlemise ja määramise korra peatükis on seadusega kooskõlas olev säte (§ 25 lg 1).

³⁸ Peipsiääre Vallavolikogu [määruse](#) sotsiaalteenuste finantseerimise ja teenuste eest tasumise paragrahvis on seadusega kooskõlas olev säte (§ 21 lg 2), ent sama paragrahvi lõige 3 ja 4 on sellega vastuolus.

³⁹ Peipsiääre Vallavolikogu [määruse](#) sotsiaalteenuste finantseerimise ja teenuste eest tasumise paragrahvis on seadusega kooskõlas olev säte (§ 21 lg 2), ent koduteenuse määruses olev teenuse eest tasumist reguleeriv paragrahv on sellega vastuolus.